

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. ענינו של יו"ט שני של גלויות — בפשטות — אינו אלא מצד ספיקא דיומא, והיינו, שב"מקומות הרחוקים (מארץ ישראל) שאין השלוחים מגיעין אליהם, היו עושין שני ימים, מפני הספק, לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית דין את החודש אי זה יום הוא¹.

ועפ"ז לא ניתוסף דבר ביו"ט שני לגבי יו"ט ראשון; כל מה שיש ביו"ט שני יש גם ביו"ט ראשון, שהוא עיקר היו"ט.

אבל אעפ"כ, מצינו שיש מעלה ביו"ט שני לגבי יו"ט ראשון:

בחג הפסח — בנוגע לשביעי של פסח (יו"ט ראשון) ואחרון של פסח (יו"ט שני) — ששביעי של פסח קשור בעיקר עם הגאולה ממצרים², שלכן קורין אז שירת הים, ומפטירין בשירת דוד; ואילו אחרון של פסח קשור עם הגאולה העתידה², כמודגש בהפסרת היום, והרי הגאולה העתידה נעלית יותר באין ערוך מאשר הגאולה ממצרים.

וכן בחג הסוכות — בנוגע לשמיני-עצרת (יו"ט ראשון) ושמת-תורה (יו"ט שני) — הנה אף שהשמחה דשמע"צ גדולה יותר מהשמחה דחג הסוכות (ושמתח בית השואבה), הרי היא עדיין בערך כו', ואילו השמחה דשמח"ת היא באין ערוך, כמנהג ישראל ש"תורה הוא"³.

ועד"ז בנוגע לחג השבועות — דאף שלכאורה לא מצינו ביו"ט שני דבר נוסף לגבי יו"ט ראשון, הנה כד דייקת שפיר, יש בו עילוי (גם לגבי אחרון של פסח ושמחת תורה, ובמילא גם) לגבי יום ראשון דשבועות⁴:

ובהקדם הטעם שעושים בחג השבועות יו"ט שני — דלכאורה: הרי הקביעות דחג השבועות אינה תלוי' בכמה ימים לחודש, רק

מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז
או"ח סוסק"פ. סתל"ב סי"א. סתנ"ב ס"ד.
סתצ"ד סט"ז. ועוד.
(4) ראה גם תר"מ חכ"ח ע' 112. וש"נ.

(1) רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ג הי"א.
(2) ראה גם תר"מ חל"ג ע' 333. וש"נ.
(3) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.
מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד.

בחמישים לעומר⁵, ועד אז (מר"ח ניסן עד חג השבועות, במשך יותר מב' חדשים שלמים), בודאי ידעו בכל המקומות באיזה יום קבעו ב"ד ר"ח ניסן (דאל"כ, יצטרכו לעשות כל יו"ט ג' ימים, בגלל הספק בנוגע לשני חדשים, אם היו מלאים או חסרים) — כמ"ש הרמב"ם⁶ שזהו "כדי שלא לחלוק במועדות".

ונמצא, שיו"ט שני של שבועות אינו מצד ספיקא דיומא, אלא מצד תקנת חכמים "שלא לחלוק במועדות", ולכן יש בו כח של ודאי⁷.

ב. ויש לבאר הטעם שגדלה מעלת יו"ט שני על יו"ט ראשון (אף שלכאורה איך יהי' הטפל גדול יותר מן העיקר) — שזהו מצד המעלה המיוחדת ב"דברי סופרים", ש"ערכים" ו"חמורים" "יותר מדברי תורה"⁸ ("ערכים" — בקו הימין, "עשה טוב", כאשר מקיימים אותם; ו"חמורים" — בקו השמאל, "סור מרע", כאשר אין מקיימים אותם ח").

וענין זה גופא שערכים וחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה הוא בגלל שבדברי סופרים מודגש יותר ענין בירור המטה,

— שזהו ענין הכי עיקרי, שהרי בשביל זה ניתנה התורה למטה דוקא [דאף שיש לימוד התורה גם למעלה, כמארז"ל⁹ "קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא כו", מ"מ, עיקר לימוד התורה הוא למטה דוקא], כמבואר בסוגיא דמ"ת¹⁰ שכאשר המלאכים טענו "תנה הודך על השמים גו' מה אנוש גו'"¹¹ [דאף שנשמות הם למעלה ממלאכים (ולכן גדלה מעלת שירת הנשמות על שירת המלאכים, שהיא בתמידות, ללא הפסק¹²), מ"מ, טענו המלאכים שלגבי נשמות בגופים גדלה מעלתם יותר¹²], אמר הקב"ה למשה שישלב להם, ומשה אמר להם: "למצרים ירדתם.. יצה"ר יש ביניכם" —

וזהו גם הדיוק בנוגע ליו"ט שני — שנקרא יו"ט שני של גלויות, שבזה מודגש ענין בירור המטה.

ג. ובנוגע לפועל:

בעמדנו ביום שמח"ת, יש להוסיף בענין השמחה באין ערוך אפילו לגבי השמחה דשמע"צ.

ירושלמי שם פ"ב ה"ז.

(5) שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד ס"א.

(9) ב"מ פו, א.

(6) שם הי"ב.

(10) שבת פח, סע"ב ואילך.

(7) שו"ת חת"ס חאו"ח סו"ס קמה.

(11) תהלים ח, ב"ה.

(8) ראה סנהדרין פח, סע"ב (במשנה).

(12) ראה לקו"ת ברכה צח, א.

ירושלמי שם פי"א ה"ד. ע"ז לה, א ובפרש"י.

וכפי שראינו בהנהגת רבותינו נשיאינו¹³, שביום א' (שמע"צ) היתה השמחה בהגבלה, הן בנוגע לזמן, והן בנוגע לניגונים וריקודים, ואילו ביום ב' (שמח"ת) היתה השמחה בלי הגבלות.

* * *

ד. דובר כמ"פ שמציאותו של יהודי צריכה להיות — תורה, "א תורה איד", וכך צריך להיות לא רק בשמח"ת, אלא גם במשך כל השנה כולה.

"תורה איד" פירושו — שנוסף לכך שהוא לומד תורה, הנה גם התורה מלמדת אותו (כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴ שיכולה להיות מציאות שיהודי לומד תורה, אבל התורה אינה מלמדת אותו, כך, שמציאותו נשאר מחוץ לתורה רח"ל), ועד שמציאותו נעשית מציאות תורנית, היינו, שה"הנחות" שלו הם ע"פ התורה (ובודאי לא היפך התורה ח"ו), ועאכו"כ שהמעשה דיבור ומחשבה שלו (החל מענין המעשה, כמארוז¹⁵ "המעשה הוא העיקר") הם ע"פ התורה.

דוגמא לדבר — "אן ארץ-ישראל'דיקער איד":

גם יהודי שקרא ולמד הרבה אודות ארץ ישראל, ויודע פרטי הענינים הקשורים עם ארץ ישראל, ועד שביכלתו לשרטט מפה מכל ארץ ישראל לגבולותי', ולכתוב אודותה שו"ת וחיבור שלם המכוון לאמיתת הדברים — הנה כל זמן ששייכותו לארץ ישראל היא רק מצד הידיעה והציור בשכלו, על יסוד הקריאה והלימוד בספרים, אבל הוא בעצמו לא הי' מעולם בארץ ישראל, אלא הוא בחוץ-לארץ, אי אפשר לקרותו "אן ארץ-ישראל'דיקער איד".

יתירה מזה: גם אם הי' בעצמו בארץ ישראל, אבל רק כדי שיוכל לבוא ולספר שהי' שם — עדיין לא יוכל להקרא "אן ארץ-ישראל'דיקער איד".

התואר "אן ארץ-ישראל'דיקער איד" שייך רק אצל מי שנמצא וחי בארץ ישראל משך זמן באופן של קביעות.

ועד"ז בנוגע לתואר "תורה איד" — שהרי המציאות האמיתית של איש ישראל היא התורה: לא די בכך שיודע אודות מציאות התורה, שיש

תו"מ חמ"ד ע' 251. וש"נ.

15) אבות פ"א מי"ז.

13) ראה גם תו"מ ח"י ע' 91. וש"נ.

14) ראה סה"ש תרצ"ו ע' 70. תש"ב ע'

123. תש"ד ע' 88. תש"ו ע' 21. וראה גם

בה ריבוי דינים וסברות כו', ולא די בכך שמתייגע בלימוד התורה עד שנעשה בקי בתורה, "יגעת ומצאת"¹⁶ — שהרי עדיין יכול להיות שמציאותו היא מחוץ לתורה (ואפילו היפך התורה ח"ו), כמו בן חוץ-לארץ שלומד ויודע אודות ארץ ישראל; הלימוד והידיעה הם ענין טפל, ואילו הנקודה העיקרית היא — שכל מציאותו (לא רק מחצה על מחצה או אפילו רובו) נעשית מציאות תורנית.

ה. ענין זה מודגש גם בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בהתוועדות ודוכות בשנת תרצ"ו¹⁷ — לפני שלושים שנה, וזהו תוכן הדברים:

כיום מתאוננים שעניני עבודה אינם פועלים. פעם הי' פועל כל דבר — לימוד התורה, תפלה, התוועדות וכיו"ב, ואילו כיום — אין זה פועל.

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר:) לפני שלושים שנה היו עוד מתאוננים על זה, ואילו היום, הפסיקו אפילו להתאונן! ... —

ולכאורה: כיון שעסקים במשך כו"כ שעות בעניני תורה וקדושה, ובודאי יש ביניהם גם מספר שעות שבהם עוסקים בעבודת התפלה — למה אין זה פועל?!

וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהסיבה לכך היא — כיון שהעצם שלו אינו מונח בזה ("ער — איז ניטאָ אין דעם").

והוסיף לבאר ע"פ משל — מגביר טוב לב שמשאל את בגדיו לעני שעורך חתונה, כך, שבחתונה משתתפים רק בגדיו, אבל הוא בעצמו נשאר בחדרו ובעסקיו. ודוגמתו בנמשל — ש"משאילים" את המוח והלב כו' לעניני תורה ועבודה, אבל הוא בעצמו אינו מונח בזה, בה בשעה שלאמיתתו של דבר הי' ראוי להיות להיפך — שהעצם ("דער איך") יהי' מונח בעניני תורה ועבודה, והחיצוניות במקום אחר.

ובהמשך לזה הוסיף וסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (ומזה רואים עד כמה נוגע הענין), שבהיותו נער היתה אצלו רגילות להביט בחלון, ומחנכו הרשב"ץ¹⁸ הי' מדריך אותו לשנות רגילות זו,

— וכפי שמוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר ומבהיר: אף כי מה היו יכולים כבר לראות בליובאוויטש בעד החלון... —

ואמרו לו: במקום להיות בפנים ולהביט החוצה — מוטב לצאת החוצה ולהביט דרך החלון פנימה!

¹⁶ ע"ע 9 ואילך).

¹⁶ מגילה ו, ריש ע"ב.

¹⁷ יום ב' דחה"ס ס"ט (סה"ש תרצ"ו) (18) ראה לעיל ע' 102. וש"נ.

ע"כ דברי הרב.

ו. ולכאורה אינו מובן: כאשר מביטים החוצה — נמצאים עכ"פ בפנים, ואילו כשמביטים פנימה — נמצאים בחוץ, וא"כ, מדוע מוטב להביט פנימה מן החוץ?!

אך הענין הוא — שהעובדה שנמצאים בפנים (כשמביטים החוצה) אינה אלא בחיצוניות, מצד ה"לבושים", כפי ש"האדם יראה לעינים"¹⁹; אבל מצד פנימיות הרצון — הרי הוא נמצא במקום שאליו מביט מתוך השתוקקות להיות שם.

ולכן, יש צורך לפעול שתהי' ההבטה פנימה יותר מאשר שתהי' החיצוניות בפנים, וע"ד מ"ש הרמב"ם²⁰ ש"דעות רעות .. קשים מאותן שיש בהן מעשה", ולכן, אם אי אפשר לפעול שתהי' ההבטה פנימה אלא ע"י היציאה החוצה לשעה קלה, הרי זה מותר וכדאי כו'.

ז. וזהו גם מה שקודם התפלה צריך להתבונן בגדלות הא-ל ושפלות האדם — כפס"ד הרמ"א²¹ בנוגע לכל תפלה בכל יום²² (לא רק בחודש אלול, שאז ממעטים בלימוד התורה ומוסיפים בתפלה ותחנונים)²³:

לכאורה אינו מובן: בשלמא ההתבוננות בגדלות הא-ל — הרי זו "מצוה רמה ונשאה כו'" (כמ"ש רבינו הזקן²⁴), אבל ההתבוננות בשפלות האדם — אין בה מצוה כלל. וא"כ, למה להתבונן בשפלות האדם — חבל על הזמן; מוטב להמשיך להתבונן בגדלות הא-ל?

אך הענין הוא — שההתבוננות בשפלות האדם היא כמו היציאה לחוץ כדי להביט פנימה, כנ"ל.

וזוהי ההכנה הראוי' לעבודת התפלה באופן שתפעל פעולתה — לא רק בנוגע ל"רפאנו" וכיו"ב, אלא גם בנוגע ל"חננו מאתך חכמה בינה ודעת":

הענין דחכמה בינה ודעת תלוי לכאורה ביגיעה בהלימוד — שכאשר "יגעת", אזי "מצאת"¹⁶; ומה שייך לזה ענין ההתבוננות בתפלה? אך הענין הוא — שהיגיעה בתורה היא בשביל ההבנה וההשגה; אבל כדי שיהי' "פתח לבי בתורתך"²⁵, ועד שכל מציאותו תהי' תורה, "אָ

23) ראה ברכ"י או"ח סתקפ"א סק"ו.

הובא באלף למטה במט"א שם סקט"ו.

24) תניא קו"א קנו, ב.

25) נוסח "אלקי נצור" שבסוף תפלת

העמידה (ברכות יז, א).

19) שמואל-א טז, ז.

20) הל' תשובה פ"ז ה"ג.

21) או"ח רסצ"ח.

22) ראה גם תו"מ חמ"ב ס"ע 27. וש"נ.

תורה איד" — הרי זה ע"י ההתכוננות קודם התפלה (בגדלות הא-ל וגם) בשפלות האדם, "ונפשי כעפר לכל תהי"י"²⁵.

ח. וזהו כללות הענין דשמח"ת — כידוע הפתגם בנוגע לריקודים דשמח"ת, שיהודי נעשה בבחי' רגלים לתורה²⁶, וזוהי כל מציאותו, כל אבריו, לבו וראשו, כך, שאין לו "הנחות" ו"הרגשים" משלו, כי אם "הנחות" ו"הרגשים" ע"פ התורה, ורק בגלל שצריך לילך ולפעול במקום גשמי יש צורך ברגלים גשמיים כו', אבל לולי זאת, כל מציאותו אינה אלא תורה — "א תורה איד".

ובסגנון המשל האמור לעיל — שאין זה באופן ששולח את הלבושים שלו אל החתונה, ואילו פנימיות נפשו נמצאת במקום אחר, אלא הוא בעצמו נמצא בהחתונה, וסוכ"ס יהיו גם הלבושים שלו בהחתונה.

ובאופן כזה נשלמת הכוונה העליונה — שיהי' "א תורה איד" ו"א מצוה איד", ומתוך שמחה וטוב לבב, כיון שענין זה נמשך משמחת-תורה.

* * *

ט. ידוע שכללות העולם נקבע בשני קוין, ולדוגמא: "נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב"²⁷ וגם את ההיפך; בכל ענין יש "קום ועשה" וגם "שב ואל תעשה"; וכמו"כ יש בכללות ההשתלשלות מעלה ומטה — שמים וארץ. ועד"ז גם בנוגע להאמור לעיל — שנוסף על ההשתוקקות וההבטה פנימה, בחי' שמים, צריך להשתדל גם בנוגע לעניני ארץ:

לא די בכך שנשאר בחוץ ורק מביט ומשתוקק לבוא פנימה, אלא התשוקה לבוא פנימה צריכה לפעול שאכן יהי' בפנים בפועל ממש,

וכמו בכל עניני העבודה, שלא מספיק התענוג והרצון כו', אלא צריך להיות נמשך בפועל ממש, "טאַפּאַר־דאַ-פּלאַחו"²⁸, במחשבה דיבור ומעשה, כיון שבלאה"כ לא נפעל תיקון הגוף ונפש הבהמית שבשביל זה ירדה הנשמה למטה (שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, כמבואר בתניא²⁹),

(26) ראה שיחת ליל שמח"ת תש"ד ס"ט = הגרון על העץ (ראה שיחת ליל (סה"ש תש"ד ע' 36). שמח"ת תרצ"ז ס"א (סה"ש תרצ"ז ע' 198).

וש"נ).

(27) נצבים ל, טו.

(29) פל"ז (מח, ב).

וכך גם בנדודי, לא די בכך ש"במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא" (כפתגם הבעש"ט³⁰), אלא יש לצרף את הרצון והתשוקה אל המעשה בפועל, ובלשון הידוע³¹: ה"בכך" — להיות שם בפועל ממש.

י. ובענין זה ישנו סיפור ארוך שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³², וקוטב הענין הוא:

המגיד ממעזריטש, קודם בואו להבעש"ט, הי' לו חבר שעסק יחד עמו בלימוד הקבלה ותפלה ע"פ כוונות האריז"ל. וכאשר נפגשו לאחרי כמה שנים, הנה בראות החבר את אופן תפלתו של המגיד, שאל אותו מדוע שוהה בתפלתו זמן ארוך כ"כ — גם הוא מתפלל עם כוונות האריז"ל, ואעפ"כ אינו מאריך בתפלה כ"כ?!

כאשר המגיד שמע את שאלתו — הנה במקום להשיב לו מיד, התחיל להתעניין אצל חבריו במה מתעסק. וסיפר חבריו, שבמשך רוב השנה הוא עוסק בתורה, אבל פעם בשנה הוא נוסע ללייפציג אל ה"יריד" לקנות סחורה — ע"פ ההוראות של אשתו שמנהלת את העסק, חשבונות הכספים וכו', אלא כיון שאין דרכה של אשה להטלטל בדרכים וכו', אין לו ברירה, ומוכרח לנסוע ל"יריד" ולהביא את הסחורה, ולאחרי כן, בשובו לביתו — חוזר לתלמודו.

ושאל אותו המגיד: למה לך לבזבז שבועות אחדים בשביל הנסיעה ללייפציג — מוטב שתשב בחדרך ותתבונן במחשבתך אודות סדר ומהלך הנסיעה; הנה ביום פלוני אתה מגיע לתחנה זו, ולמחרת לתחנה הבאה, וכן הלאה, והנה הגעת ללייפציג והנך קונה את הסחורה החדשה, וחוזר לביתך — כך שתוכל לסיים את ההתבוננות בכל פרטי מהלך הנסיעה במשך שעות ספורות, במקום מספר שבועות?!

והשיב החבר להמגיד: כנראה נשארתי אותו "בטלן"... בשביל לבצע את המסחר, מכירה וקני' ("קאָפּלאַיעש פּראַדאַיעש"³³), צריכים את הסחורה בפועל, "במזומן", ובשביל זה לא מספיקה התבוננות במחשבה. ואמר לו המגיד: כן הוא גם בנוגע לתפלה עם כוונות האריז"ל: כאשר מציירים במחשבה בלבד — יכולים לפעול זאת במשך שעה, שעה ומחצה, ולכל היותר — ב' שעות, אבל עדיין אין זה בפועל ובמזומן!

30) ראה כתר שם טוב בהוספות סמ"ח. 2. וש"נ. וראה גם תר"מ חל"ט ע' 324. וש"נ.
 31) כהניגון הידוע — ראה שיחת ליל שמחת תשח"ת תשח"י בסופה (תר"מ חכ"א ע' 113).
 32) ראה לעיל ע' 69. וש"נ.
 33) ראה סה"ש תר"ץ ריש ע' 132 הערה וש"נ.

יא. ועד"ז בנדו"ד — שלא די בהבטה והשתוקקות לבוא פנימה, אלא צריך לבוא פנימה בפועל ממש — ללמוד תורה, "תלמודו בידו"³⁴ — במזומן, ולעסוק בעבודת התפלה.

ובאותיות פשוטות:

לא די בכך ששומעים דברי התעוררות, ע"ד הצורך ללמוד קיצור שולחן ערוך, ועד ללימוד השולחן ערוך של רבינו הזקן (החל מהלכות תלמוד תורה), עם כל ציוני המראה-מקומות; אלא צריך ללמוד בפועל ממש, ביום ראשון, ביום שני וכו', ועאכו"כ ביום השבת, ולא להסתפק בלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם³⁵, שכאשר אומרים לאדם שהוא "עם הארץ" במילי דעלמא, בעניני מסחר, פוליטיקא וכיו"ב, הרי זה פוגע בעצם מציאותו, ובגלל זה נעשה לו שונא כו'; ולעומת זאת, בנוגע ללימוד התורה, לא איכפת לו להיות בגדר של "עם הארץ" שמסתפק בלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, ולא עוד אלא ש"מהדר" לצאת י"ח בפסוק אחד בלבד³⁶!...

והרי האמת היא שאיפכא מסתברא, כי:

בנוגע למילי דעלמא — הנה "בזמן ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר³⁷ ועמדו זרים ורעו צאנכם"³⁸, כך, שאין צורך כלל לעסוק במילי דעלמא; וגם במעמד ומצב שיש צורך לעסוק בעניני העולם — הרי זה באופן שצריך רק לעשות "כלי", ובלא לב ולב³⁹. ואעפ"כ, יכול להיות מעמד ומצב שאדם מונח ושקוע כולו בעניני העולם, ועד שמחפש שעה נוספת ביממה — השעה ה-25!...

ואילו בנוגע לתורה — הרי לאמיתו של דבר אין לו ברירה אחרת מלבד העסק בתורה, כיון שהוא מחוייב ללמוד תורה בכל רגע פנוי.

ובנוגע לפועל — המצב הוא שהנני צריך לקבל מכתב מרב, ירא שמים שדבריו נשמעין⁴⁰, שמשמש כמרא דאתרא, ובו מבקש שיכתבו מכאן לבעלי-בתים שלו שישתתפו בלימוד שיעור בתורה בכל יום, ומה טוב פעמיים בכל יום, וכולי האי ואולי יועיל הדבר שיתוסף ויתרבה לימוד התורה...

37 ישע"י סא, ה.

38 ברכות לה, ב.

39 ראה תו"מ חמ"ג ע' 207. וש"נ.

40 ראה ברכות ו, סע"ב.

34 פסחים נ, א. וש"נ.

35 ראה אג"ק שלו ח"ז ריש ע' קכא. ח"י

ריש ע' שעה. וראה גם תו"מ חכ"ח ע' 137.

וש"נ.

36 ראה מנחות צט, ב.

יב. ובכן:

בעמדנו בשמח"ת — שאז ישנם בגלוי כל הענינים שנמשכו בחודש תשרי (תחילה באופן מקיף, ואח"כ באופן של קליטה בפנימיות בשמע"צ), ומתחילים לפרוק את החבילות ("פּאַנאַנדער־פּאַקן די פעקלאַך")⁴¹ מתוך שמחה,

הנה יה"ר שיתוסף ויתרבה העסק בלימוד התורה — ובלשון הרמב"ם⁴²: "תרבה הדעה והחכמה והאמת" — במשך כל ימות השנה, בימות החול, ועאכו"כ ביום השבת שהוא קודש לה', ובאופן ש"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים"⁴³, שמחר ירצה ללמוד יותר, ומחרתיים — כמה פעמים ככה,

ועד שנזכה לקיום היעוד⁴⁴ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", כך, שתהי' נראית רק מציאות המים — "אין מים אלא תורה"⁴⁵.

* * *

יג. ע"פ האמור יש לבאר סיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁶, שלכאורה אין לו הבנה כ"כ:

אאזמו"ר — אדמו"ר מהר"ש — הי' נוהג ללמוד במוצאי יוה"כ"פ ובשמע"צ שולחן-ערוך חושן משפט. וברשימה אחרת מסופר שהצמח-צדק הי' נוהג ללמוד בשמיני-עצרת שולחן-ערוך חושן משפט.

וכמדומני שבא' הרשימות מובא שלימוד שו"ע חו"מ אז הי' קשור עם ענין של שמירה מן המזיקין.

וצריך להבין: מהו הקשר של זמנים אלו — מוצאי יוה"כ"פ ושמע"צ — ללימוד שו"ע חו"מ דוקא, ומה גם בתור שמירה מן המזיקין?

ואין לומר שהלימוד בשו"ע חו"מ הי' ע"פ סדר הלימוד ע"ד הרגיל — שהרי לא מסתבר לומר שבכל שנה ושנה יזדמן ללמוד שו"ע חו"מ במוצאי יוה"כ"פ ובשמע"צ דוקא.

ומה גם שאם זה ענין הקשור עם סדרי הלימוד של רבותינו

44 ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

45 ב"ק יו, א. וש"נ.

46 שיחת ליל שמע"צ תרצ"ו בסופה

(סה"ש תרצ"ו ע' 12).

41 ראה שיחת יום שמח"ת תרצ"ט סי"ב (סה"ש תרצ"ט ע' 313). ליל שמח"ת תש"ז

ס"ו (סה"ש תש"ז ע' 74). וש"נ.

42 הל' תשובה פ"ט ה"ב.

43 ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן

ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

נשיאינו, לא הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר מספר זאת ברבים, בתור הוראה רבים, שהרי לכל אחד יש סדר בלימוד התורה, ופשיטא שסדר הלימוד שלו אינו בערך לסדרי הלימוד של רבותינו נשיאינו, כך, שהנהגה זו אינה שייכת לשומע הסיפור.

יד. ויש לומר הביאור בזה — בנוגע ליוהכ"פ:

איתא בגמרא⁴⁷: "שטן ביומא דכיפורי לית ל'י רשותא לאסטוני . . . השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית ל'י רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי לית ל'י רשותא לאסטוני".

ולכן, במוצאי יוהכ"פ, כשמסתיימים כ"ד השעות שבהם לא היתה שליטה להיצה"ר, ומתחיל הזמן שבו מתחדשת פעולתו של היצה"ר שרצונו להזיק כו' ("אָ נייער טראָבל") — אזי העצה לזה היא להוסיף מיד בלימוד התורה, כמארו"ל⁴⁸ "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין", ובלמוד התורה גופא — בענינים השייכים לנזיקין, בחלק חושן משפט שבשו"ע.

— במשך כל השנה ישנו סדר קבוע כו', אבל במוצאי יוהכ"פ, לאחר היום היחיד ששנה ששונה מכל שאר ימי השנה בכך שאין שייכות כלל עם היצה"ר, אזי יש צורך בתרופה חדשה, שזהו הלימוד דשו"ע חו"מ.

וסיפור זה הוא גם הוראה לרבים — בהתאם לשיטת חב"ד שאין לסמוך על עבודתו של הצדיק בלבד, כמ"ש⁴⁹ "וצדיק באמונתו יחי", אל תקרי יְחַיֵּי אלא יְחַיֵּי⁵⁰, אלא כל אחד צריך לעבוד עבודתו בעצמו — שבמוצאי יוהכ"פ צריכים להתעסק בלימוד הנ"ל.

טו. ויש לומר, שזהו גם תוכן המנהג שבמוצאי יוהכ"פ מתחילים להתעסק בעשיית הסוכה⁵¹:

בהל' סוכה⁵² כותב רבינו הזקן: "צריך כל אדם לכוין בישיבתו בסוכה שיושב בה כדי לקיים מצות הקב"ה שצונו לישב בסוכה זכר ליציאת מצרים", ש"הם היו ענני כבודו שהקיפם בהם לצל לבל יכה בהם שרב ושמש".

(51) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' קסא.

וש"נ.

(52) שו"ע או"ח סתרכ"ה.

(47) יומא כ, רע"א.

(48) קידושין ל, ב. וש"נ.

(49) חבקות ב, ד.

(50) ראה לקו"ד ח"א קמא, ב. ועוד.

והענין בזה:

ביוהכ"פ נמצאים בני" במעמד ומצב של יציאה מכל המיצרים וגבולים, כידוע שביוהכ"פ נעשה עליית המלכות בעתיקא⁵³, שזוהי עלי' גדולה ביותר שאין למעלה ממנה.

וכאשר יוצאים מיוהכ"פ — יש צורך בענני כבוד להגן מפני שרב ושמש, וכן "לנחותם הדרך"⁵⁴, ליישר את הדרך (להנמיך את הגבוה ולהגבי' את הנמוך) ולהרוג נחשים ועקרבים⁵⁵.

והגנה זו נעשית עי"ז שיהודי מקיף את עצמו בעניני תורה ומצוות מכל צד ופינה — שזהו תוכן ענין מצות סוכה.

וזהו שמיד במוצאי יוהכ"פ מתחילים בעשיית הסוכה, ומה טוב — גם לגומרה אז, ולכל הפחות לדבר אודות (עשיית) הסוכה (שהרי דיבור הוא מעשה זוטא⁵⁶), ובה נכלל גם לימוד הלכות סוכה בשו"ע — שע"ז נפעל ענין ההגנה באופן שנעשה מוקף בעניני תומ"צ.

טז. ועד"ז יש לומר גם בנוגע לשמע"צ:

ובהקדמה — שבנוגע לשמח"ת מצינו⁵⁷ שיש מקומות שהיו נוהגים להביא מוגמר ולעשן כו' (ועל זה כותב המג"א⁵⁸ ש"לגמר מוגמר אסור").

ועד"ז בנוגע לענין השמחה:

בנוגע לשמחת יו"ט — כותב רבינו הזקן בשו"ע⁵⁹ (מדברי הרמב"ם⁶⁰) ש"חייבים בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבין ומחפשיין וכו' שמא יבואו לידי עבירה כו'", שלכן יש צורך בזהירות שתהי' השמחה במדידה והגבלה. אבל בפורים, שחיוב השמחה הוא למעלה ממדידה והגבלה, "מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע"⁶¹ — לא היו ב"ד שולחים שוטרים כו'.

ובנוגע לשמח"ת⁶² — הנה למרות שלא מצינו דין שהשמחה צריכה להיות "עד דלא ידע", הרי מנהג ישראל שהשמחה היא גדולה ביותר, וב"ד לא שולחים שוטרים להגביל את השמחה [כ"ק אדמו"ר

53 פע"ח שכ"ז ספ"א. שם ספ"ה. וראה

תו"מ סה"מ תשרי ע' קסט. וש"נ.

54 בשלח יג, כא.

55 פרש"י בהעלותך יו"ד, לד.

56 סנהדרין סה, א.

57 ראה המועדים בהלכה (לרש"י זעווין)

ע' קלו ואילך. וש"נ.

58 או"ח רסתרס"ט.

59 או"ח סוסתקכ"ט. וש"נ.

60 הלי' יו"ט פ"ו הכ"א.

61 מגילה ז, ב.

62 ראה גם שיחת ליל שמח"ת תשי"ט

סי"ח (תו"מ חכ"ד ע' 131). וש"נ.

שליט"א הוסיף בבת-שחוק: ואם ישלחו שוטרים ("פּאַליצייסקע") — וועט מען זיי אָנשמייסן... ואפילו אם ה"בית-דין" יבואו בעצמם, ימצאו כבר עצה...], כמו בפורים.

— יש מי שכללות הנהגתו היא במדידה והגבלה, וכמו בלימוד התורה, שמסתכל על השעון ורואה שכבר למד מספיק... ובמילא גם השמחה היא אצלו ע"פ השעון: הוא רוקד במשך ג' דקות ומחצה... ואם זקנו הלבין כבר — הנה גם זה נחשב למעלה מכחותיו; אבל מי שלימודו הוא כפי רצון התורה, למעלה ממדידה והגבלה — אזי גם השמחה שלו היא למעלה ממדידה והגבלה, וכפי שאמר דוד בנוגע להנהגתו באופן ד"מפזז ומכרכר"⁶³ "לעיני אמהות עבדיו"⁶⁴: "ונקלותי עוד מזאת גו"⁶⁵, ובאופן כזה צריכה להיות השמחה בקיום כל מצוה"⁶⁶, ועאכו"כ בנוגע לשמח"ת, שאז כל בני"הם בהשוואה: הן מי שכבר למד כל התורה כולה, והן מי שצריך להתחיל ללמוד תורה היום או מחר. —

וכיון שיש בשמח"ת הנהגה שהיא לכאורה היפך השו"ע, ומזה יכולה להיות נתינת מקום ליניקת החיצונים — לכן בא נשיא ישראל ופועל את השמירה מן המזיקין, ע"י לימוד שו"ע חושן-משפט בשמע"צ (כמו במוצאי יוהכ"פ, כנ"ל, אלא שבמוצאי יוהכ"פ פעולת השמירה היא בשעת מעשה, ואילו בשמע"צ פעולת השמירה היא קודם המעשה).

יז. אך מה יעשה מי שלא למד שו"ע חושן-משפט בשמיני-עצרת — האם אין לו לשמוח בשמח"ת?

ובכן, צריך לדעת שטענה כזו היא מצד היצה"ר — כמובן מהסיפור המובא בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁷ אודות הרה"צ ר' נחום מטשערנאָביל, בנוגע להבחנה אם סברא פלונית באה מצד הקדושה או מצד הלעו"ז.

ובנדוד: בשעה שמסתכל בעיתון, מטייל, או לוגם כוס תה מתוק ומקנח במיני מזונות — מניחה אותו נפש הבהמית לנפשו ("די נה"ב לאַזט אים צורוה"); ואילו כשצריך לרקוד — אזי טוענת נפש הבהמית ואומרת לו: הרי הנך א"ל ליובאוויטשער חסיד", וכיון שלא למדת שו"ע חושן-משפט בשמע"צ — לכל-הפחות אל תרקוד!...

ובכן: הברירה בידו — אם לסחוב ("אַריינשלעפּן") גם את

66 ראה רמב"ם סוף הל' לולב.

67 סה"ש תשי"ג ע' 67 ואילך.

63 שמואל-ב ו, טז.

64 שם, כ.

65 שם, כב.

הנפש-הבהמית בהריקודים, או לילך ("אָוועקגיין") למעמד ומצב אחר... שיהי' אוי ואבוי לו ("אָך און וויי").

והעצה לזה — "ישתה וישכח רישו"⁶⁸.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לכל המסובים ואמר:)

קחו ("נעמט") משקה בלי הגבלות... וצאו ("קריכט אַרויס") — יחד עמי — מכל הענינים שלא צריכים להיות מונחים בהם, ובאופן ש"לא תשאר פרסה"⁶⁹ — גם בנוגע לנפש הבהמית (שהרי "פרסה" שייכת לבהמה ולא לאדם),

ואז יקויים סוכ"ס "ואתה תשמע מן השמים"⁷⁰, ותהי' שנה של חיות ("אָ לעבעדיקער יאָר") בתורה ומצוות,

ועד לקיום היעודי⁷¹ "ואולך אתכם קוממיות", ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

יח. האמור לעיל אודות לימוד שו"ע חושן-משפט בשמע"צ, קשור גם עם המדובר אתמול⁷² בענין שבירת הלוחות ע"י משה רבינו, דלכאורה יש בזה משום דין מזיק או דין גזל — שזוהי שקו"ט בענינים השייכים לשו"ע חושן משפט, שהתקיימה בזמן שבו יש ענין מיוחד בלימוד ענינים אלו.

וכאן המקום להוסיף ביאור בענין זה — שיהי' באופן ד"אמור לחכמה אחותי את"⁷³, שיהי' "ברור לך הדבר כאחותך כו"⁷⁴.

המשך השקו"ט והביאור — שאף שלא שייך כאן דין מזיק, כי: (א) כוונת השבירה היתה לטובתם של ישראל, להקל את עונשם, (ב) לבני" לא היתה אפשרות של הנאה ותשמיש בלוחות (שהיו מונחים בארון⁷⁵), והרי זה כמו בעלות באיסורי הנאה — הרי עדיין יש כאן איסור

68 משלי לא, ז.

69 לשון הכתוב — בא יו"ד, כו.

70 לשון הכתוב — דברי הימים-ב ו, כא-כג. ל-גל (סיום וחותרם הניגון "סטאַוויאַ-פיטו", בהמשך להפיסקא "און מיר טרינקען יין אַזוי ווי מים").

71 בחוקתי כו, יג.

72 שיחת ליל שמח"ת (בחלק שלא הגיע לידנו לע"ע (ראה שם הערה 35) — החו"ל 2).

73 משלי ז, ד.

74 שבת קמה, ב. וש"נ. ה' ת"ת

לאדה"ו פ"ב ה"ג.

75 שהרי גם קודם עשיית המשכן היו הלוחות צ"ל מונחים בארון מיוחד (ראה עקב יו"ד, א ובפרש"י) במקום מוצנע כו' — שזה הסדר הראוי, כפי שהי' במשכן, שבדאי הי' נעשה גם לולי חטא העגל (ואדרבה: החידוש הוא שלמרות חטא העגל, אמר הקב"ה סלחתי

גזל* (ובפרט שכיון שהלוחות היו "מעשה אלקים"⁷⁷, הי' ערכם ושוויים רב**). והביאור — שהלוחות היו רכושו של משה, שניתנו לו במתנה, אלא שלכתחילה לא הי' בדעתו לקנותם לעצמו, אלא ליתנם לישראל, ולכן, כדי לשברם, הוצרך לתפסם ולקנותם לעצמו שיהיו שלו לגמרי. וע"ד המוסר והחסידות, רצה משה ששבירת הלוחות לא תהי' שייכת לבניי, אלא תהי' על אחריותו בלבד⁷⁹ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁸⁰ בלקו"ש חל"ד ע' 51 ואילך.

[בסיום הענין דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות התיקון דשבירת הלוחות⁸¹ — אף שלכאורה לא הי' יכול להיות ע"י משה ששבר את הלוחות, שהרי "אין חבוש מתיר עצמו"⁸² — דכיון ש"הסכימה דעת הקב"ה לדעתו (של משה), שנאמר⁸³ אשר שברת, יישר כחך ששברת"⁸⁴, הרי שבירת הלוחות היא בבחי' סותר על מנת לבנות. וכמו ענין המחול — כמבואר בלקו"ת⁸⁵ בפירוש הכתוב⁸⁶ "אז תשמח בתולה במחול", שזהו "ע"ד משל שמרקדים במחול שמתרחק האחד מחבירו וחוזר ומתקרב, והריחוק הוא סיבת הקירוב⁸⁷. .. שדרך ריקוד כך הוא" —

(* ואף שלשיטת רש"י⁷⁶ אם "לא מטי שוה פרוטה לכל חד", לא הוי "לכם", ואין על זה דין בעלות — הרי כיון שלדעת רש"י שוה פרוטה עושה הלוחות שלו, ועשה"ד בלשון יחיד, מתקבל לומר שגם כשהם חקוקות צ"ל של כל יחיד, ז.א. שנמסרו בתנאי שכאו"א יקנה חלקו לחבירו כו'.

** אף שאין זה כמו דבר יקר הנמכר בממון רב, כי, בפשטות — לא ניתנו הלוחות למכרם (מעין — איסור הנאה), ובפרט הראשונות (משא"כ האחרונות דחצבן משה באהל⁷⁸).

תשמ"ה.
81) כתוצאה מחטא העגל, שבא בסיבת חטא עה"ד, ולפנ"ז — מיעוט הלבנה ושבירת הכלים דתוהו (ראה סה"מ תרצ"א ע' שיט ואילך). ובמילא הרי זה גם כולל גם התיקון דכל ענינים אלו, שנעשה ע"י נשמות דעולם התיקון דוקא.

82) ברכות ה, ב. וש"נ.

83) עקב ט, ז.

84) פרש"י ס"פ ברכה.

85) דרושי שמע"צ פו, ג.

86) ירמי' לא, יב.

87) ולהעיר גם מהמשל מ"שווינדל-טרעפ" המובא בדרושי חסידות (ראה שיחת

כדברך, וצוה להקים את המשכן, להשרות שכינתו בישראל; ולולי חטא העגל — בודאי הי' הקב"ה משרה שכינתו בישראל) — כך שלא היתה אפשרות לכל אחד מישראל ללמוד תורה מהלוחות.

76) סוכה כז, ב — ד"ה כל האזרח.

77) תשא לב, טז.

78) נסמן בלקו"ש שבפנים הערה 11.

79) וזאת — למרות גודל החומר שבדבר,

שכן, שבירת הלוחות שבהם הי' חקוק "אנכי ה' אלקיך" היא מעין חטא העגל בדקות, כך, שעייזו השתתף משה ונטל חלק גם בחטא העגל.

80) בשילוב שיחות שבת חוה"מ סוכות וליל שמח"ת שנה זו, ושיחת כ"ף מנ"א

שנמשך משמע"צ ושמח"ת בסדר העבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"⁸⁸ על כל השנה כולה, ועד שבקרוב ממש יקויים היעוד⁸⁹ "עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים .. וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר⁹⁰ ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה .. נגילה ונשמחה בישועתו".]

* * *

יט. דובר כמ"פ בנוגע לשמו של ה'יו"ט שמיני-עצרת — שנקרא "שמיני" להיותו סיום וחותם שבעת ימי חג הסוכות, שהם ה"סך-הכל" והגילוי של כל עניני ראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, כדאיתא במדרש⁹¹ בנוגע למצות נטילת ד' מינים בחג הסוכות: "משל לשנים שנכנסו אצל הדיין ולית אנן ידעין מאן הוא נוצח, אלא מאן דנסב באיין בידי' אנן ידעין דהוא נצוחיאי, כך ישראל ואומות העולם באין .. לפני הקב"ה בר"ה, ולית אנן ידעין מאן נצח, אלא במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן, אנו יודעין דישראל אינון נצוחיאי".

ואף שאיתא בטור⁹² שכבר בערב ר"ה "רוחצין ומסתפרין .. לובשים לבנים ומתעטפים לבנים .. לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס", שיהיו "נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים" ב"ספרן של צדיקים"⁹³ — הנה גם לאחר שישנו הפס"ד בתורה, ובאופן ש"הקב"ה קורא ושונה כנגדו"⁹⁴, צריכה להיות ההמשכה מהתורה בעולם, שזהו ענינה של התורה לפעול ההמשכה בעולם, במעמד ומצב ש"למצרים ירתם .. יצה"ר יש ביניכם"¹⁰, ובנוגע לעולם, הנה קודם חג הסוכות "לית אנן ידעין מאן הוא נוצח", ורק כאשר "ישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן, אנו יודעין דישראל אינון נצוחיאי".

ולא זו בלבד שהעולם מכיר בכך ש"ישראל אינון נצוחיאי", אלא עוד זאת, שהעולם מכיר גם בכך שהוא מקבל השפעה ע"י בני' — שזהו שבחג הסוכות מקריבים שבעים פרים, כנגד שבעים אומות העולם⁹⁵, שעי"ז נמשכת ההשפעה שהוקצבה להם ע"פ מאמר קו המדה⁹⁶, והם

יום שמח"ת דאשתקד בתחלתה (תו"מ חמ"א	92) או"ח סוסתקפ"א.
ע' 111 ואילך). וש"ג).	93) ר"ה טז, ב.
88) ויצא לב, ב. וראה סה"ש תרצ"ו ע'	94) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז
43. וש"ג.	תתרלד.
89) תענית בסופה.	95) סוכה נה, ב.
90) ישעי' כה, ט.	96) ראה סה"מ תקס"ה ח"א ע' ב. אוד"ת
91) ויק"ר פ"ל, ב.	שלח ס"ע תצג ואילך. ובכ"מ.

יודעים ומכירים בכך, שלכן, "הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו"⁹⁷.

ואין להקשות למאי נפק"מ שגם העולם ידע מזה, ומדוע לא די בכך שכן היא המציאות — שהרי זוהי כל מטרת שליחות הנשמה למטה, שמצד עצמה אינה צריכה תיקון כלל (להיותה חצובה מתחת כסא הכבוד⁹⁸), ולא הוצרכה להתלבש בעוה"ז כו' רק להמשיך אור כו'⁹⁹, ע"י כללות העבודה דקיום התומ"צ (ע"ד המשכת וגילוי האור בעולם מביהמ"ק ע"י "חלוני שקופים אטומים"⁹⁹. ולהעיר גם ממארוז"ל¹⁰⁰ "אילו היו אומות העולם יודעים מה הי' המקדש יפה להם, קסטרויות היו מקיפים אותו כדי לשומרו").

ולכן הנה גם בנוגע לר"ה עשי"ת ויוהכ"פ, העיקר הוא שיומשך בגילוי בעולם, שיהי' ניכר בגלוי ש"ישראל אינון נצוחיא", והם אלו שמקריבים שבעים פרים כדי לפעול ההשפעה לשבעים אומות העולם; ועד שמגיעים לזמן דלעתיד לבוא, שאז יקויים היעוד³⁷ "ועמדו זרים ורעו צאנכם", וכמארוז"ל¹⁰¹ "כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים, שנאמר¹⁰² כה אמר ה' [צבאות] בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים [והחזיקו] בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם וגו'" (בשכר הכנף יחזיקו בכנף עשרה אנשים מכל לשון, הרי שבע מאות לשבעים לשון, וארבע כנפות .. הרי אלפים ושמונה מאות).

כ. ובהמשך לזה באים לשמיני-עצרת, שבו מקריבים "פר אחד איל אחד"¹⁰³ — כנגד ישראל⁹⁵, כמשל המלך שאמר לאוהבו "כבר יצאנו ידינו מכל בני המדינה, נגלגל אני ואתה"¹⁰⁴ — הקב"ה ובני" עם קרובו, ובאופן שאף שישנו "אני ואתה", ה"ה נעשים מציאות אחת — "ישראל (ע"י אורייתא) וקוב"ה כולא חד"¹⁰⁵, שלכן מקריבים "פר אחד", ולא שני פרים.

וגם ענין זה הוא באופן גלוי בעולם — כמודגש בגודל השמחה (שמע"צ ו) שמח"ת (יו"ט שני של שמע"צ, והיינו, שבחו"ל, בגלות, יש

(101) שבת לב, ב (ובפרש"י).

(102) זכר"ח, ח, כג.

(103) פינחס כט, לו.

(104) במדב"ר פכ"א, כד.

(105) ראה זח"ג עג, א.

(97) תהלים קיז, א-ב.

(98) זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן

בנצו"ז לזח"א קיג, א.

(99) מלכים-א ו, ד ובפרש"י. וראה מנחות

פ, ב ובפרש"י.

(100) במדב"ר פ"א, ג.

חילוק בין שמח"ת לשמע"צ, שאז השמחה היא במדידה והגבלה, ואינה נראית כ"כ מבחורין, שהעולם רואה שזהו יום מיוחד, "יום מיומיים"¹⁰⁶, שבנ"י שמחים ורוקדים עם התורה בשמחה גדולה ביותר.

והרי זה דבר פלא: נוטלים ספר-תורה חגורה במפה ועטופה במעיל, ועורכים "הקפות" בשמחה גדולה¹⁰⁷ — למרות שעדיין לא עשו קידוש, כך, שאי אפשר לתלות זאת במצב של שכרות... (שהרי הקפות הם בסדר התפלה, ובזמן התפלה אסור להיות במעמד ומצב של שכרות), ואעפ"כ, רוקדים בשמחה גדולה ביותר, כפי שה"י דוד "מפזז ומכרכר"⁶³ "לעיני אמהות עבדיו"⁶⁴, באמרו "ונקלותי עוד מזאת גו'", ודוקא עי"ז — "אכבדה"⁶⁵, ש"אין הכבוד והגדולה אלא לשמוח לפני ה'".⁶⁶

כא. והענין בזה — דלכאורה: מהו הכבוד בהנהגה באופן ד"נקלותי"?! — שע"ז מגיעים לדרגא כזו שלגבה הנה "מלך ישראל" ו"אמהות עבדיו" הם בהשוואה!

והגע עצמך:

גם כאשר מדובר אודות יהודי פשוט — הרי הוא רחוק מ"אמהות עבדיו" "כרחוק מזרח ממערב"¹⁰⁸.

ועאכו"כ כאשר מדובר אודות מלך ישראל, ובפרט דוד מלך ישראל, שעסק גם בכיבוש העולם לעשות ממנו ארץ ישראל [ואף שמצינו במדרו"ל¹⁰⁹ שכיבוש דוד ה"י באופן שאינו למעליותא, הרי ע"י הכיבוש נתבטלה הבעלות של אוה"ע מהארץ, ועד שבכמה פרטים יש לה דין של ארץ ישראל¹¹⁰], ועד שגדלה מעלתו אפילו לגבי מעלת שלמה, עליו נאמר¹¹¹ "וישב שלמה על כסא ה'" — כמבואר בדרושי חסידות שמדרגת שלמה היא חכמה שבמלכות (רק ספירה פרטית במלכות), ואילו מדרגת דוד היא ספירת המלכות עצמה כפי שנתלבשה בגוף בשר ודם, שלכן אמרו "דוד מלך ישראל חי וקיים"¹¹².

אך למרות גודל ועוצם ריחוק הערך שבין דוד מלך ישראל לאמהות עבדיו — יש דרגא שבה שניהם שוים!

וכידוע שכל הענינים שלאחרי הצמצום, למרות הריחוק שביניהם,

(109) ספרי עקב יא, כד.

(110) ראה רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ג

ואילך.

(111) דברי הימים-א כט, כג.

(112) ר"ה כה, א.

(106) לשון חז"ל — ב"מ נט, ב. סנהדרין

סה, ב.

(107) ראה גם שיחת יום שמח"ת דאשתקד

סמ"ג (תו"מ חמ"א ע' 152). וש"נ.

(108) לשון הכתוב — תהלים קג, יב.

מהדרגא הכי תחתונה עד לדרגא הכי נעלית, הנה לגבי המדריגות שלפני הצמצום הרי הם בהשוואה ממש (שזהו החידוש שבקבלת האריז"ל לגבי קבלת הרמ"ק, ועאכו"כ לגבי שיטת החוקרים)¹¹³, וכדהוגמא לזה בענין המספרים, ש"אחד במספר יש לו ערך לגבי מספר אלף אלפים, שהוא חלק אחד מני אלף אלפים, אבל לגבי דבר שהוא בבחי' בלי גבול ומספר כלל, אין כנגדו שום ערך במספרים, שאפילו אלף אלפי אלפים וריבוא רבבות אינן אפילו כערך מספר אחד לגבי אלף אלפי אלפים ורבווא רבבות, אלא כלא ממש חשיבי¹¹⁴.

וזהו גם תוכן פירוש רבינו הזקן¹¹⁵ על הפסוק¹¹⁶ "המשפילי גו' בשמים ובארץ" — ששמים וארץ הם בהשוואה כו'.

אמנם, כדי להגיע לדרגא זו שבה שוים דוד מלך ישראל עם אמהות עבדיו — אין זה ביכולת "אמהות עבדיו", ואפילו לא ביכולת מיכל בת שאול, למרות כל מעלותי' (שהיתה מנחת תפילין¹¹⁷ וכיו"ב);

אלא דוקא ע"י עבודתו של דוד מלך ישראל, "אדמוני עם יפה עינים"¹¹⁸, אשר "דם לרב שפכת"¹¹⁹, שזה קשור עם כללות ענין עבודת התשובה (וכפי שמצינו בדוד ש"הרגו בתענית"¹²⁰, והרי "כל היושב בתענית נקרא חוטא"¹²¹, אא"כ עושה זאת בדרך תשובה¹²²), ועי"ז הגיע לבחי' "מי הוא זה מלך הכבוד" (למעלה גם מבחי' "מי זה מלך הכבוד")¹²³, כמ"ש ב"לדוד מזמור"¹²⁴ שנקבע לומר בליל ר"ה¹²⁵, בהמשך לבקשת בני"י "מלוך על כל העולם כולו בכבודך", ולאח"ז חותמים בשם ומלכות: "ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ", כיון שבודאי ממלא הקב"ה בקשה זו, "בלי שום ספק וס"ס בעולם" (כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ת¹²⁶).

וככל עניני ר"ה — נמשך ומתגלה גם ענין זה בחג הסוכות, ע"י מצות נטילת ד' מינים, כנ"ל (סי"ט).

כב. והנה, מצות נטילת ד' מינים מתחילה בבוקר¹²⁷; אבל עוד לפני

(121) תענית יא, א. וש"נ.	(113) ראה הגהות לד"ה פתח אלי' תרנ"ח
(122) ראה שו"ע אדה"ז חו"מ הל' נזקי גו"נ ס"ד. וש"נ.	ס"ע לח ואילך. סה"מ תרס"ה ע' רנד.
(123) ראה יהל אור עה"פ (ע' צ ואילך). וש"נ.	(114) תניא פמ"ח.
(124) תהלים כד, ח"י.	(115) ראה תו"א מקץ לו, ב. לקו"ת נשא כו, ד. ובכ"מ.
(125) פע"ח שער ר"ה פ"ז.	(116) תהלים קיג, ו.
(126) פ"א.	(117) עירובין צו, סע"א ובפרש"י.
(127) ראה תו"מ חט"ו ריש ע' 46. וש"נ.	(118) שמואל-א טז, יב.
	(119) דברי הימים-א כב, ח.
	(120) תניא פ"א (ה, ב).

זה רואים כבר בעולם שיש מצוות סוכה — שמתחילה מיד בלילה¹²⁷, ובפרט בלילה הראשונה, שבה נוגע ביותר שלא ירדו גשמים, שלא יהי' כ"עבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו כו"¹²⁸, כיון שאז חייבים לאכול בסוכה גם בשעה שיורדים גשמים¹²⁹ (אף שגם לאח"ז יש חיוב לאכול בסוכה, ובפרט לדעת ר"א ש"ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה"¹³⁰).

והנה, בנוגע למצוות סוכה כותב רבינו הזקן בשו"ע⁵²: "בסוכות תשבו שבעת ימים [גו'] למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים¹³¹, הם היו ענני כבודו שהקיפם בהם לצל לכל יכה בהם שרב ושמש, ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות העשויות לצל, כדי שנוכיר נפלאותיו ונוראותיו".

ויש לבאר כוונת רבינו הזקן שמוסיף ומדגיף הענין ד"צל" — הן בנוגע לענני כבודו "שהקיפם בהם לצל", והן בנוגע להציווי "לעשות סוכות העשויות לצל", שהוספה זו היא בודאי בכוונה מכוונת, ובפרט שהוספה זו היא שינוי לגבי לשון הטור והשו"ע — דיש לומר, שיש בזה נפק"מ בנוגע לגדר ותוכן המצוה וכן בנוגע לברכת המצוה, כפי שיתבאר לקמן (סכ"ה).

* * *

כג. ידוע שיש ג' סוגים במצוות: עדות חוקים ומשפטים¹³².

מחד גיסא ישנם "חוקים" — מצוות שאין להם ביאור בשכל, וכמארזו¹³³ "שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל (משא"כ ישראל מצד עצמם אינם שייכים לשאול זאת) לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה", וזהו ענין ה"חוקה", "חוקה חקקתי גזירה גזרתי"¹³⁴, ו"אין לך רשות להרהר אחרי"¹³⁵ (וע"ד מארזו¹³⁶ "כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר כו", שהרהור הו"ע הקושיא כו').

ולאידך גיסא ישנם "משפטים" — מצוות שכליות, או כהלשון

(133) פרש"י ר"פ חוקת.

(134) במדב"ר ר"פ חוקת. תנחומא שם (ג).
(ח). ועוד.

(135) פרש"י שם, מיומא סז, ב. רמב"ם הלי' מעילה בסופן.

(136) סנהדרין קי, א.

(128) סוכה כח, ב.

(129) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרל"ט

סי"ז. וש"ג.

(130) שם כז, א.

(131) אמור כג, מב"ג.

(132) ראה רמב"ן ואתחנן ו, כ. הנסמן

בתור"מ שה"מ תמוז ס"ע יג.

מצוות שמעיות¹³⁷, ולדוגמא: כיבוד אב ואם, שהיא מצוה המובנת ומחוייבת ע"פ שכל, דכיון שהוריו היטיבו עמו כו', לכן צריך לכבדם, ועד"ז איסור גזל וכיו"ב, וכמארז"ל¹³⁸ "אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול וגזל מנמלה".

וישנו הסוג שבינתיים — "עדות" — מצוות שהם לאות וסימן, כמו שבת, "אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש"¹³⁹, וכן המצוות דחג הפסח — "זכר ליציאת מצרים", ועד"ז מצות סוכה — "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים"¹³¹.

כד. ועפ"ז צריך להבין בנוגע לפלוגתא בגמרא¹⁴⁰ בפירוש הכתוב "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" — "ענני כבוד היו, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר, סוכות ממש עשו להם":

כיון שמצות סוכה היא מסוג המצוות שנקראים בשם "עדות", הרי מובן, שצריך להיות דמיון בין המצוה להדבר שעל זה באה המצוה להעיד.

ולכאורה: בשלמא לדעת ר"ע ש"סוכות ממש עשו להם", אתי שפיר הדמיון בין מצות עשיית סוכה — דירת עראי שנעשית מפסולת גורן ויקב¹⁴¹ (ולא מדברים יקרי ערך) — להסוכות שבהם ישבו בני"י בצאתם ממצרים; אבל לדעת ר"א ש"ענני כבוד היו", אינו מובן מהו הדמיון בין מצות עשיית סוכה לענני הכבוד, שמצד גודל חשיבותם (ע"ד "מצוותי אחשבי"¹⁴²) בודאי אינם בגדר עראי¹⁴³!?

ומה גם ש"ענני הכבוד" היו מיד בצאתם ממצרים, בחודש ניסן, ואילו מצות עשיית הסוכה היא בחודש תשרי, כך, שאין דמיון ביניהם גם מצד הזמן; משא"כ להדעה ש"סוכות ממש עשו להם", אתי שפיר שלא עשו סוכות מיד בצאתם מארץ מצרים, בחודש ניסן, שאז לא הי' צורך בסוכות, כמובן מדרשת רז"ל¹⁴⁴ על הפסוק¹⁴⁵ "מוציא אסירים

137) ראה ח"פ להרמב"ם פ"ו, ובחסד לאברהם שם. (143) ראה גם לקו"ש חל"ב ע' 142 הערה

23 (משיחה זו).

138) עירובין ק, סע"ב.

144) פרש"י ומכילתא בא יג, ד. פרש"י

139) תשא לא, יז.

ריש סוטה (ד"ה מוציא). וראה ספרי ראה טז,

140) סוכה יא, סע"ב.

א. תנחומא בא יא. במדב"ר פ"ג, ו. יל"ש

141) שם יב, רע"א. וש"נ.

תהלים עה"פ (רמז תשעה).

142) ראה ביצה כז, ב (בפרש"י ד"ה חלה).

145) תהלים סח, ז.

כבורות י"ד, א. וראה אנציק' תלמודית מע'

בכושרות", שהקב"ה "הוציא את ישראל ממצרים בחודש שהוא כשר לצאת, לא חמה ולא צינה ולא גשמים", ועכצ"ל, ש"סוכות ממש עשו להם" הי' בחודש תשרי.

[ולהעיר, שעפ"ז יש לבאר הטעם שרש"י¹³¹ מפרש "כי בסוכות הושבתי", "ענני כבוד" — דלכאורה, ע"פ פשוטו של מקרא מתאים יותר לפרש "סוכות ממש", כמו "בסוכות תשבו גו'" — כי, ההוכחה של רש"י היא ממ"ש בהמשך הכתוב ("כי בסוכות הושבתי גו') בהוציא אותם מארץ מצרים", וכיון שמיד בצאתם ממצרים לא הוצרכו לעשות סוכות ממש, כיון שיצאו "בחודש שהוא כשר לצאת, לא חמה ולא צינה", עכצ"ל, ש"בסוכות הושבתי .. בהוציא אותם מארץ מצרים" הם "ענני כבוד", שהיו מיד בצאתם ממצרים¹⁴⁶].

ולמרות הקושי הנ"ל בדעת ר"א ש"ענני כבוד היו", נפסק כן בטור ובשו"ע, ומה גם שזהו היפך כללי הש"ס שהלכה כר"ע¹⁴⁷ [אלא שבתו¹³¹ הגירסא היא: "ר"ע אומר .. ענני כבוד היו"] — שזהו ענין הדרוש ביאור בפני עצמו¹⁴⁸.

כה. המשך הביאור בדברי רבינו הזקן בשו"ע בענין "ענני כבודו" שהקיפם בהם לצל .. ודוגמא לזה צונו לעשות סוכות העשויות לצל" — נכלל בשיחת יום ב' דחג הסוכות ס"י¹⁴⁹.

כו. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

וזהו גם הביאור כיצד פועלים בני בעולם הענין ד"הללו את ה' כל גוים שבחוהו כל האומים"⁹⁷, בה בשעה ש"אתם המעט מכל העמים"¹⁵⁰, ולכאורה אין ביכולת המיעוט לשנות את הרוב — כי, עי"ז שהקב"ה מקיף את בני"ב"ענני כבודו", שהם כמו משרתיו של הקב"ה, ו"עבד מלך מלך"¹⁵¹, הרי זה נותן כח לבני"שנעשים בעה"ב על כל גוים" ו"כל האומים", שמכירים בכך ש"ישראל אינון נצוחי"א".

וענין זה מתבטא גם בכך שבחג הסוכות מקריבים בני"קרבנות עבור כל שבעים אומות העולם⁹⁵ — אף שלכאורה הרי זה היפך הכלל ש"אי אפשר שיהי' קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו"¹⁵² —

(149) לעיל ע' 74 ואילך. וש"נ.

(150) ואתחנן ז, ז.

(151) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ועוד.

וראה שבועות מז, ב.

(152) רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ו.

(146) ראה גם ב"ח או"ח סו"ס תרכה.

(147) ראה אנציק' תלמודית ערך הלכה

סט"ז (כרך ט ע' רפה ואילך). וש"נ.

(148) ראה השקו"ט בזה — בס' שהובאו

באוצר מפרשי התלמוד לסוכה שם.

כי, כלל זה הוא רק כאשר הקרבת הקרבן היא עבור מישהו שיש לו מציאות חשובה בפ"ע, משא"כ אם מציאותו היא טפילה, כמו המציאות של אוה"ע, כמוכן ממ"ש הרמב"ם¹⁵³ בפירוש מארז"ל¹⁵⁴ "כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה", שהמציאות העיקרית היא מציאותו של החכם, ובשבילו נבראו כל שאר בני האדם כו'.

וזהו שכאשר יהודי מקיים מצות סוכה בליל ראשון של חג הסוכות (שזהו עיקר ימי הסוכות), הנה לאח"ז מתחילה הקרבת הקרבנות עבור אומות העולם באופן ד"פוחת והולך¹⁵⁵, עד שבאים לשמע"צ, שאז אומר הקב"ה לישראל "בא ונגלגל אני ואתה"¹⁰⁴, באופן ש"יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"¹⁵⁶, ועד שבאים לזמן שבו יהי' "ה' אחד ושמו אחד"¹⁵⁷, "כשאני נכתב אני נקרא"³⁴, באופן ש"אין עוד מלבדו"¹⁵⁸.

* * *

כז. דובר לעיל (סי"ט) שהיו"ט דשמע"צ נקרא בשם "שמיני", שמורה שאינו ענין בפני עצמו אלא בא בהמשך לשבעת ימי הסוכות שלפנ"ז.

ואף ששמע"צ "רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב"¹⁵⁹ — הרי מצינו שדרך התורה היא למנות את המועט (כדי לחסוך טירחא כו'), כדאיתא בגמרא במסכת חולין¹⁶⁰: "בהמה טמאה מרובה מן הטהורות, לפיכך מנה הכתוב בטהורה .. עופות טהורין מרובין על הטמאין, לפיכך מנה הכתוב בטמאין, מאי קמ"ל .. לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", ומזה שהתורה מונה ששה ענינים שבהם נחשב שמע"צ לרגל בפני עצמו, מובן, ששאר הענינים שבהם אינו רגל בפני עצמו אלא בהמשך לשבעת ימי הסוכות, הרי הם יותר ממששה.

ומזה מובן, שבשמע"צ ושמח"ת צריך להיות מעין אותם ענינים שהיו בשבעת ימי הסוכות.

כח. והענין בזה:

בחג הסוכות ישנו לכל לראש כללות ענין הסוכה, שזוהי המצוה הראשונה שמקיימים מיד בכניסת היו"ט — "לישב בסוכה"; ולאח"ז

(153) בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה אח"כ ראה להסתפק).
 (154) ברכות ו, סע"ב. וש"נ.
 (155) במדב"ר ספכ"א. פרש"י פינחס כט, לו.
 (156) משלי ה, יז.
 (157) זכרי' יד, ט.
 (158) ואתחנן ד, לה.
 (159) סוכה מח, רע"א. וש"נ.
 (160) סג, ב.

ישנה גם מצות נטילת ד' מינים, "ולקחתם לכם גו"¹⁶¹, שחיובה מתחיל רק בשחר (אע"פ שד' המינים הוקצו למצוותם משקידש היום¹⁶²), כמה שעות לאחר קיום מצות סוכה¹²⁷.

והנה, סוכה וד' מינים הם הפכיים זמ"ז, כי: סוכה היא מחוץ לאדם ומקיפה עליו (וע"ד מ"ש¹⁶³ "בא גו' אל התיבה", שמקיפה ומגינה מפני המבול); ואילו ענין ד' המינים הוא באופן של המשכה בפנימיות — "ולקחתם לכם גו' ושמחתם גו"¹⁶¹, כיון ש"אינון נצוהי"א"⁹¹, והרי ענין השמחה חודר את כל מציאות האדם, החל מהמוח והלב, ועד לרגלים שאין בהם שכל והרגש.

וע"פ מנהג ישראל — הנה גם בשמע"צ ושמח"ת יש ע"ד ב' ענינים אלו:

בשמע"צ ושמח"ת ישנו הענין דקריאת התורה — כמו בכל המועדים, וקריאה מיוחדת בשמח"ת — "גמרה של תורה"¹⁶⁴, וגם התחלת התורה — "מתכיפין התחלה להשלמה"¹⁶⁵; ובהקדמה לזה ישנו גם ענין ה"הקפות".

וב' ענינים אלו — קריאת התורה והקפות — הם הפכיים זמ"ז, כי:

קריאת התורה קשורה עם ענין של הבנה והשגה שבא בפנימיות האדם — שהרי יש צורך בבקי שיודע לקרות, ונוסף לכך שצריך לידע לקרוא בלי ניקוד, צריך לידע גם טעמי המקרא. ומה גם שכללות הענין דקריאת התורה קשור עם ברכת התורה (נוסף על ברכת התורה שבהתחלת היום), שזה מורה על חביבות התורה, כידוע בענין "ברכו בתורה תחילה"¹⁶⁶.

ואילו ענין ההקפות — הרי זה באופן שהס"ת כרוכה ומכוסה במפה, כך, שאי אפשר לקרות בה, וכל אחד ואחד — גם מי שאינו יודע לקרות בתורה — מצוה עליו לשמוח ולרקוד עם הס"ת, כך, שאין זה ענין פנימי הקשור עם הבנה והשגה, אלא באופן מקיף¹⁰⁷.

ואעפ"כ, בא ענין ההקפות בתור הכנה שלאח"ז יהי ענין הקריאה בתורה — "גמרה של תורה", ו"מתכיפין התחלה להשלמה".

(164) טור ורמ"א או"ח סתרס"ט.

(165) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.

(166) ראה נדרים פא, א ובר"ן שם.

(161) אמור כג, מ.

(162) ראה פרש"י סוכה לג, ב (ד"ה ה"ג).

(163) נח ז, א.

כט. ועוד ענין שבו מודגש הקשר והשייכות של שמע"צ ושמח"ת עם שבעת ימי הסוכות:

בנוגע לענין ד"ולקחתם לכם גו'" שבחג הסוכות — הרי נוסף לכך ש"במה שישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן אנו יודעין דישראל אינון נצוהי"א"¹⁶⁷ (אע"פ שבנ"י עצמם יודעים זאת כבר מערב ר"ה), ישנו גם הענין ד"הללו את ה' כל גוים גו'" (כנ"ל סי"ט). ועד"ז בשמח"ת — שלאחרי "גמרה של תורה" ב"לעיני כל ישראל", אזי "מתכיפין התחלה להשלמה" — "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ".

ל. והענין בזה:

לכאורה אינו מובן: הענין ד"בראשית גו'" שייך לעולם, ואילו יהודי עוסק בתורה במשך כל השנה כולה, ועאכו"כ בשמח"ת, שאז אומר הקב"ה לישראל "בא ונגלגל אני ואתה"¹⁶⁸, "ישראל ומלכא בלחודוהי"¹⁶⁷, וא"כ, לאחרי "גמרה של תורה" היו צריכים להתחיל בענין של מצוה, אבל לא בענין ד"בראשית גו'" ששייך לעולם?!

ויתירה מזה — יכולים לטעון: כאשר מתחילים בענין ששייך לעולם ("בראשית גו'") לאחרי ובהמשך ל"גמרה של תורה", הרי זה כמו מי שמנצל את התורה ומשתמש בה כ"קרדום לחתך בה"¹⁶⁸, וכיון שמשתמש בתורה בניגוד לרצונו של הקב"ה, מוטב אילו לא הי' לומד תורה כלל! ועד"ז "זכה, נעשית לו סם חיים, לא זכה, נעשית לו כו"¹⁶⁹, היינו, שלא זו בלבד שאין בזה תועלת, אלא אדרבה, שנעשית לו היפך "סם חיים"! אך הענין הוא — כמובא בפירוש רש"י¹⁷⁰ (פשוטו של מקרא, ביחד עם ענינים מופלאים¹⁷¹) מאמר רבי יצחק "מה טעם פתח בבראשית, משום כח¹⁷² מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים", והיינו, שענין התורה הוא לפעול בעולם דוקא.

וכפי שמצינו שכאשר המלאכים ביקשו "תנה הודך על השמים"¹⁷¹, ששם יכולים ללמוד תורה (כפי ששייכת בעולמות העליונים) יומם ולילה, ללא דאגות הפרנסה וכו' — "אמר לו הקב"ה למשה (אני לא מתערב... אלא אתה תתווכח עמהם ו)החזיר להן תשובה .. אמר לפניו, רבונו של

169) יומא עב, ב.

170) בראשית א, א.

171) של"ה במס' שבועות שלו (קפא, א).

172) תהלים קיא, ו.

167) ראה זהר ח"א סד, איב. רח, ב. ח"ג

לב, א. קד, ב.

168) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד הי"ד.

וש"נ.

עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים¹⁷³, אמר להן, למצרים ירדתם. יצר הרע יש ביניכם¹⁷⁴, והיינו, שרצונו של הקב"ה שיהודי לא יסתגר בבית-המדרש ובישיבה, אלא יהי' בארץ מצרים, "ערות הארץ"¹⁷⁴, ושם יפעול "לתת להם — "לעמו" — נחלת גוים".

וכמו כללות הענין דירידת הנשמה למטה — דלכאורה אינו מובן: למה עשה ה' ככה — הרי "כל הדרכים בחזקת סכנה"¹⁷⁵, והלואי "שתהא"¹⁷⁶ יציאתך מן העולם כביאתך לעולם"?

אך הענין הוא, שכיון ש"מפי עליון לא תצא הרעות"¹⁷⁷, ו"כל אשר עשה" הוא לא רק "טוב", אלא "טוב מאד"¹⁷⁸, עכצ"ל, שכדאי כל הסכנה והיגיעה כו' בשביל גודל העילוי שנעשה עי"ז;

צריכים רק להזהר שלא להיות במעמד ומצב ש"שמים חושך לאור גוי' מר למתוק"¹⁷⁹, אלא להתרחק מכל דבר שהוא "חושך" ו"מר", ולהתקרב לכל דבר שהוא "אור" ו"מתוק" — גם אם בתחילה יעשה זאת "כמי שכפאו שד"¹⁸⁰, או כמו קטן שמתחיל ללמוד מפני יראת הרצועה, או בגלל שמבטיחים לו ממתקים, ואח"כ מנעלים או ממון, ואח"כ כבוד הבריות, שעיי"ז מרמים אותו ("מינארט אים אריין") להכניסו בלימוד התורה, עד שסוכ"ס יגיע לדרגת העבודה שלא על מנת לקבל פרס¹⁸¹.

וזהו גם תוכן מאמרו של רבי יצחק, שהתפקיד של בני" (לעיני כל ישראל) הוא לפעול ב"נחלת גוים" שתהי' באופן ד"לתת להם", והיינו, עיי' העבודה באופן ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים"¹⁸² ו"בכל דרכיך דעהו"¹⁸³,

ולא להתפעל מטענת היצה"ר שאין לערב רוחניות עם גשמיות: לימוד התורה לחוד, ואכילה ושת"י לחוד; בר"ה ויוהכ"פ ושבת יש לעסוק בענינים רוחניים, ואילו בכל שאר ימות השנה צריך לעסוק בפרנסת בני ביתו ע"פ מנהג התגרין וכו'; או ש"רחמנא לבא בעיי"¹⁸⁴, ואילו שאר הגוף

(173) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.	(179) ישעי' ה, כ.
(174) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר	(180) לשון חז"ל — נדרים כ, ריש ע"ב.
פ"א, ד.	(181) ראה הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש
(175) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ד. קה"ר	סנהדרין ר"פ חלק. הל' תשובה פ"י ה"ה.
פ"ג, ב (ב).	(182) אבות פ"ב מ"ב.
(176) ב"מ קז, סע"א.	(183) משלי ג, ו.
(177) איכה ג, לח.	(184) סנהדרין קז, ב ובפרש"י. זהר ח"ב
(178) בראשית א, לא.	קסב, ב. ח"ג רפא, ב.

יכול להתנהג כרצונו — כי, אע"פ שהענינים הגשמיים הם מלכתחילה באופן ש"ברצונו נתנה להם", הרי "ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו"¹⁷⁰, כך, שגם ההנהגה בענינים הגשמיים צריכה להיות ע"פ התורה, ולדוגמא בנוגע למנהג התגריין, שצריך להיות ע"פ המבואר בשו"ע חו"מ, מתוך זהירות בהשגת גבול, אבק לשון הרע וכיו"ב.

ההתעסקות ברוחניות לחוד — היתה קודם ירידת הנשמה למטה, בהיותה במעמד ומצב ד"חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו"¹⁸⁵, בעמידה בתפלה לפני הקב"ה; ואילו החידוש בירידת הנשמה למטה הוא — לפעול בעולם, ולדוגמא, שגם בימות החול יהי' הענין ד"זכור את יום השבת לקדשו"¹⁸⁶, כפי' הרמב"ן, "שהיא מצוה שנזכור תמיד בכל יום את השבת. . כי בזכרנו אותו תמיד יזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא כו", ועד שבששת ימי המעשה יהי' הענין ד"ויכולו"¹⁸⁷, מלשון כליון ומלשון תענוג, כפירוש הצ"צ¹⁸⁸.

לא. וענין זה מודגש בחג הסוכות (וממנו נמשך על כל השנה כולה) — שלא מספיק שיהודי יודע שניצח כו', אלא צריך להודיע זאת בעולם, ועד שנעשה בעה"ב על שבעים אומות העולם.

ועד"ז בשמח"ת — החל מענין ה"הקפות", שמורה על החביבות והשמחה בתורה, ולאח"ז באה הקריאה בתורה: "וזאת הברכה אשר ברך משה גו"¹⁸⁹, ובאופן ש"תורה צוה לנו משה מורשה גו"¹⁹⁰, שזהו"ע של ירושה, ובמילא הרי זה שייך אליו, מבלי הבט על רצונו, הבנתו והשגתו, דכיון שיש לו דין יורש, הרי הוא מקבל ולוקח את התורה כולה, לא רק "משפטים" (מצוות שכליות), ולא רק "עדות", אלא גם "חוקים", ולא רק חלק הפשט שבתורה, אלא כל חלקי התורה, עד לחלק הסוד שבתורה; ואח"כ ממשיך זאת בעולם — "בראשית ברא גו".

וכל זה ניתן לבחירתו של כל אחד מישראל, והקב"ה מבקש ממנו "ובחרת בחיים"¹⁹¹, שזוהי נתינת כח, וגם הבטחה, שסוכ"ס יבחור בחיים, ככל חלקי התורה, ובאופן ש"גדול לימוד שמביא לידי מעשה"¹⁹² — קיום המצוות, שעליהם נאמר¹⁹³ "וחי בהם".

(189) ר"פ ברכה.

(190) שם לג, ד.

(191) נצבים ל, יט.

(192) קידושין מ, ב. וש"נ.

(193) אחרי יח, ה.

(185) מלכים-א יז, א.

(186) יתרו כ, ח.

(187) בראשית ב, א.

(188) ראה אוה"ע עה"פ (כרך א — מב,

ב ואילך. כרך ג — תקח, א ואילך).

ועי"ז זוכה לשנה מבורכת, מתוך שמחה של מעלה ושל מטה —
 "זמן שמחתנו" לשון רבים, "ישמח" 194 ה' במעשיו" ו"ישמח" 195 ישראל
 בעושיו" 196, שתומשך שמחה בכל עניני האדם ובני ביתו, עד לבני חיי
 ומזוני רויחי.

* * *

לב. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה הללו את הוי' כל גוים גו'.
 * * *

לג. דובר כמ"פ ששנה זו היא שנת המאה להסתלקות הצמח צדק,
 שהי' בנה של בת רבינו הזקן, בעל התניא והשו"ע, וממלא מקומו בדור
 השלישי של נשיאי חב"ד, וכיון שאמו (בתו של רבינו הזקן) נסתלקה
 בקטנותו, בהיותו פחות מגיל שלש שנים, לכן הי' גידולו וחינוכו ע"י
 רבינו הזקן בעצמו, בביתו ובחדרו, וכידוע כמה סיפורים אודות
 ההתמסרות של רבינו הזקן לחינוכו של הצמח צדק.¹⁹⁷

סיפורים אלו שהגיעו אלינו, יש בהם הוראות אלינו — הן
 למבוגרים, ועאכו"כ לילדי ישראל — שכן, פרטי הענינים שאינם נוגעים
 אלינו, אין מקום לספר אודותם, וע"ד שמצינו בנוגע לענין הנבואה, "דבר
 ה' אשר דיבר ביד עבדיו הנביאים" 198, שנבואה שהיתה רק לשעתה ולא
 נצרכה לדורות, לא נכתבה בספרי הנביאים¹⁹⁹, ומזה מובן בנוגע לכל עניני
 התורה, כולל סיפורי רבותינו נשיאינו, שמזה גופא שהסיפור הגיע אלינו,
 מובן, שיש בזה הוראה אלינו, הוראה לדורות.²⁰⁰

ונתעכב עתה על אחד הפרטים בחינוכו של הצ"צ, כפי שסיפר כ"ק
 מו"ח אדמו"ר בא' מימי חג הסוכות²⁰¹ בשנת תרצ"ו, לפני שלושים שנה.

לד. בשיחה הנ"ל²⁰² מקדים כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר אודות ציור
 החדרים בביתו של רבינו הזקן, שהיו בשני חצאי בתים, ובאמצע הי' כמו
 יציע ("פאָדערהויז") ששימש ככניסה לשני הבתים. וביציע זה הי' תנור,
 שכתלו נכנס לחדר שבו ישב רבינו הזקן. ומובן, שהתנור הי' בנוי באופן
 שכדי להכניס בו את העצים לחמו, לא הוצרכו להכנס לחדרו של רבינו

198 (מלכים-ב כד, ב.	194 תהלים קד, לא.
199 ראה מגילה יד, א.	195 שם קמט, ב.
200 ראה גם לעיל ע' 102. וש"נ.	196 ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד
201 שיחת ליל א' דחה"ס (סה"ש תרצ"ו	ואילך. ובכ"מ.
בתחלתו). וראה גם סה"ש שם ע' 99 ואילך.	197 ראה קונטרס "הרבנית דבורה לאה"
202 ס"א (ע' 1).	קה"ת תשנ"ג). וש"נ.

הזקן, שלא לבלבל אותו, אלא היו מכניסים העצים מהחדר החיצוני, וכותל התנור הי' בפנים, והכותל לא הי' עב ביותר — וכמו בבנינים שבונים עתה, בית בן קומה אחת או שתי קומות, שהכותל החיצוני אינו עב ביותר, ועאכו"כ הכתלים שבין חדר לחדר, ועאכו"כ כותל של תנור שנועד לחמם גם את החדר שמעברו השני של הכותל.

ולאחרי הקדמה זו — ממשיך כ"ק מו"ח אדמו"ר לספר²⁰³:

אצל רבינו הזקן הי' סדר שבזמנים מסויימים הי' אומר מאמרי דא"ח רק לפני מספר מצומצם של אנשים, יחידי סגולה, ולא היו מניחים לכולם להיכנס.

וכאשר הצ"צ הי' בן תשע שנים, חשק מאד להיות בין השומעים דא"ח מרבינו הזקן באותם זמנים מיוחדים — שכן, נוסף על התשוקה שהיתה לו ללימוד הנגלה, רצה ללמוד ולהשיג כפי יכולתו גם בתורת החסידות (אע"פ שעיקר הסדר של לימוד החסידות התחיל רבינו הזקן עמו בשנים שלאח"ז).

ובכן: בזמנים שרבינו הזקן הי' אומר דא"ח ברבים, והדלת היתה פתוחה לכל, הי' הצ"צ יכול להכנס; אבל כאשר רבינו הזקן הי' אומר מאמרי דא"ח במעמד יחידי סגולה שהורה להכניסם אליו, והדלת היתה סגורה (ובודאי לא ישבור דלתות...) — הנה מרוב תשוקתו לשמוע דא"ח, הזדחל פעם לתוך התנור שכתלו הי' מגיע לחדרו של רבינו הזקן, וקירב אזנו לכותל, כדי שיוכל לשמוע את המאמר של רבינו הזקן — שהי' אומרו בניגון ובקול רם — כולו או קטעים ממנו.

מאורע זה הי' באמצע החורף, כששרר קור גדול, ובא הערל להסיק את התנור, והתחיל להכניס בו עצים (כי במדינות ההם לא היו רגילים להשתמש בפחם ("קוילן"), שלא הי' זול, ולכן הסיקו בעצים, שהיו זול יותר), בתוספת קיסמים דקים ופיסות נייר, כדי שתאחז האש.

בדרך כלל, כאשר העצים הם בתוך התנור, כנגד הארובה, אזי יוצא העשן דרך הארובה. אבל כיון שגופו של הצ"צ מילא שטח גדול מהתנור, נשארו העצים בקירוב אל פי התנור, וכאשר הדליק הערל את העצים באש, הנה כרגע נתמלא הבית עשן. והתחיל הערל לדחוק את העצים פנימה יותר, וראה שאי אפשר להכניסם, והוכרח לכבותם ולהוציאם אחד אחד, כדי לראות מדוע אינם נכנסים פנימה. ולפתע ראה נער בתוך

203 (ע' 3).

התנור... ומיד הוציאו מהתנור את הצ"צ כשהוא סובל משאיפת עשן ("פֶּאָרְטְשְׁאָדְעַט"), ובקושי הצליחו להשיב את רוחו.

ואז נכנסה הרבנית — הסבתא של הצ"צ — וטענה לבעלה רבינו הזקן: היתכן שלתלמידים אתה מניח לשמוע דא"ח, ואילו נכדך שחפץ לשמוע דא"ח, צריך לזחול לתוך התנור ולהעמיד את עצמו בסכנת שריפה רח"ל?!

— ואכן פעלה ע"י טענתה, שמאז היו מניחים להצ"צ להיכנס בעת אמירת דא"ח ליחידי סגולה —

וענה לה רבינו הזקן: אכן, כשביל לימוד התורה, יש צורך במסירת נפש!...

לה. והגע עצמך:

במקום להיכנס לתנור כשביל לנסות לשמוע דא"ח, ה' הצ"צ יכול לישב בחדרו וללמוד תורה. ואעפ"כ, בידעו שרבינו הזקן מתכוון לומר ענין חדש בתורה, שלא נרשם עדיין בספר, השתוקק ביותר ועשה כל התלוי בו שיוכל לשמוע ענין חדש זה.

ועד כדי כך, שגם בראותו שהערל מכניס עצים לתנור ועומד להסיקו, לא גילה שהוא נמצא בתוך התנור, שהרי אז יוציאהו משם, ולא יוכל לשמוע המאמר, ולכן ה' מוכן למסור נפשו כדי שבינתיים ישמע עוד כמה תיבות ("נֶאָךְ אַ פֶּאָר ווערטער")!...

ואכן, ע"י מס"נ זו השיג הצ"צ את מבוקשו לשמוע דא"ח מרבינו הזקן, ועד שהגיע למעמד ומצב שנעשה נשיא הדור, ותורתו בנגלה וחסידות והוראותיו כו' נקבעו "עד היום האחרון"²⁰⁴.

לו. ויש לבאר ההוראה מסיפור זה — שהיא בתקפה בכל השנים, ובהדגשה מיוחדת בשנת המאה להסתלקות הצ"צ, שכן, ביום ההסתלקות בכל שנה אומרים עוד הפעם קדיש, "יתגדל ויתקדש שמי' רבא", דאף שכבר אמרו קדיש אשתקד, הנה בשנה זו ניתוסף עליו שלא ה' לפנ"ז, כי, "צדיקים במיתתן נקראו חיים"²⁰⁵, וכן הוא באמת, וכמארז"ל²⁰⁶ ש"שפתותיו דובכות בקבר", והולכים תמיד "מחיל אל חיל"²⁰⁷, ובפרט בבוא יום ההסתלקות ש"כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו .. מתגלה

(207) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן.

(204) ספרי ופרש"י ברכה לד, ב.

(205) ברכות יח, סע"א.

(206) יבמות צז, רע"א. וש"נ.

ומאיר . . למטה כו"כ²⁰⁸, ועאכו"כ בסיום מאה שנה להסתלקות, שזהו מספר שלם, כפי שמבאר הצ"צ בעצמו²⁰⁹ על הפסוק²¹⁰ "ויהיו חיי שרה מאה שנה גו'", כך, שבשנה זו מתגלים כל עניני הצ"צ באופן שיהיו מהם תוצאות גדולות יותר.

ובכן: נקודת ההוראה מסיפור הנ"ל היא בנוגע לחינוך ילדי ישראל — שצריך לחנך ילד יהודי שתהי' לו אהבת התורה,

— ולהעיר, שענין זה שייך במיוחד לשמחת תורה, שזהו יום כללי שממנו נמשך על כל השנה כולה ענין השמחה בנוגע לתורה, היינו, שלא יסתכל על עניני התורה שהם כמו "עול" ("לאַסט"), אלא יהי' שמח מזה שהקב"ה גילה איך צריך להתנהג כו' —

עד כדי כך שיהי' מוכן למסור נפשו עבור לימוד התורה, שלא יפחד מאש וממים כו', ובלבד שיתוסף אצלו בלימוד התורה.

מס"נ עבור לימוד התורה אינו ענין יוצא מן הכלל ("אַן אויסנאַם") ששייך להצ"צ דוקא, אלא "כך היא דרכה של תורה"²¹¹; התחלת החינוך של ילדי ישראל היא — שילמדו תורה לא מצד ההכרח, אלא מצד אהבת התורה, עד כדי מס"נ (ולא באופן שרק כאשר נותנים לו "פרסים", ורושמים על לוח-הכבוד שתלוי על הקיר שהוא מצטיין כו', אזי מסכים ללמוד תורה כמה שעות ביום). וכל זה — לא רק בשביל שיגדל להיות "גאון הדור", אלא בזה תלוי אם יהי' "אַ תורה איד", יהודי שחי חיי יהדות ע"פ תורה, או ח"ו באופן אחר.

וכאשר החינוך הוא באופן כזה, אזי זוכים לנחת אמיתי — לא רק ליום, שבוע, חודש ושנה, אלא באופן נצחי, כיון שקשור עם עניני התומ"צ שהם נצחיים.

לז. ובפרטיות יותר:

ילד יהודי שנולד בטהרה — נמשך מטבעו לעניני תומ"צ, וצריכים לתת לו את האפשרות שיוכל ללמוד תורה במשך רוב שעות היום.

— ולא כמו אלו שמסתפקים בכך שהילד ילמד יהדות שעה אחת בשבוע — ב"סאַנדיי סקול" (בית-ספר ליהדות הפועל בימי ראשון בשבוע) או "אַפּטער-נון סקול" (בית-ספר ליהדות הפועל בשעות אחר-הצהריים), ועד לתכלית העילוי — ב"דיי סקול" (בית-ספר יומי),

(210) ר"פ חיי שרה.

(211) אבות פ"ו מ"ד.

(208) תניא אגה"ק סכ"ח.

(209) ביאווה"ז (ע' ע ואילך) ואוה"ת עה"פ.

ששם לומדים שעתיים ומחצה תורת ה', ואילו במשך חמש שעות מפטמים אותו ב"חכמות חיצוניות" (כי, יותר מזה – לא מעוניין הילד, וגם ההורים לא מעוניינים...), וכל זה – בגלל שצריכים לדאוג ולהבטיח שתהי' לו פרנסה, ובלשון המדינה: "מֵאֲכָן אֶ לְעֵבֶן..."

והגע עצמך: במדרש²¹² איתא שאפילו אם יתכנסו כל באי עולם לא יוכלו לברוא אפילו כנף של יתוש, ואילו הוא, אינו מוכן לסמוך על הקב"ה בנוגע להסתדרות בחיים, כי אם על ה"תעודה" שבה כתוב וחתום שהוא התייגע והתייסר ("זיך אָפּגעמוטשעט") ללמוד במשך כו"כ שנים (במקום לאכול סוכריות, לשחק בכדור ולנפץ שמשות כו'), ורק אז יוכל "מֵאֲכָן אֶ לְעֵבֶן" ע"י ההתעסקות בפרנסה הראוי' לשמה. –

וכל זה תלוי בחינוך שניתן ע"י ההורים,

– ולהעיר, שגם כאשר נראה להורים שמדובר אודות דבר פעוט,

הרי זה נחקק בנפשו של הילד ופועל עליו כו' –

ולכל לראש – עי"ז שרואה דוגמא חי' מאביו שמקדיש זמן ללימוד התורה, והיינו, שבמקום שהי' יכול להמשיך ולהיות שקוע במסחרו עוד משך זמן, ולהרויח עוד כמה דולרים, הרי הוא מוסר את נפשו ומוותר על זה, כדי שיוכל ללמוד תורה,

וכמו"כ מוותר על חצי שעה של צפי' בטלוויזיא, קריאת עיתון או דיבור בעניני פוליטיקא – בנוגע לאופן ההנהגה ב"בית הלבן": מה צריך הנשיא דזשאנסאָן לעשות בוועיטנאָם, וכיצד לנהל את גביית המסים – להפחית את המסים (לא רק ב-2 בליון דולר, אלא) ב-8 בליון דולר (כך שגם הוא ירויח מזה מתן שכרה בצדה...), וכיו"ב, בה בשעה שאין זה אלא דברים בטלים, שהרי גם אם הוא חושב שיש לו הבנה בענינים אלו (אף שאין האמת כן, במחילה מכבודו...), הרי אף אחד לא פונה אליו לשאול חוות דעתו ולהתייעץ עמו, וכיון שכן, הרי גם אם לא יתעסק בפוליטיקא, לא יקרה שום דבר; העולם לא יחרב!...

ובכל אופן, יש לו מס"נ לוותר על כל זה, כדי לקבוע עתים לתורה, ולא איכפת לו אם יאמרו עליו שהוא "בטלן" ששייך ל"מושב זקנים"... ועד כדי כך, שהוא לא יודע מה נעשה ב"וואָרלד סיריעס"²¹³.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת שחוק:) אלו שלא יודעים במה

(212) ראה ירושלמי סנהדרין פ"ז הי"ג. = סדרת הגמר של אליפות העולם במשחק "בייסקאָל".
פסיקתא רבתי פמ"ג, ה.

דברים אמורים — תבוא עליהם ברכה, (והוסיף:) הלוואי גם אני לא הייתי יודע!...

— ומעשה שהי' כך הי':

השנה הי' אמור להתקיים המשחק ב"וואָרלד סיריעס" ביום הכיפורים. והשחקן הראשי (הנקרא "פיטשער"), שהי' יהודי²¹⁴, הודיע, שהוא לא משחק ביוהכ"פ... ולכן דחו את תורו לשחק למחרת יוהכ"פ! לפני המשחק, בא לפגוש את ה"שחקן" הנ"ל אברך חסידי, עם זקן — שלאחרי שראה בכותרות העיתונים את הידיעה ע"ד השחקן שלא רצה לשחק ביוהכ"פ, החליט מדעת עצמו לפגוש אותו — והביא לו מתנה: זוג תפילין!

השחקן התרגש מאד לקבל את התפילין, שעוררו אצלו זכרונות כו' (בהוסיפו להתפאר ביהדותו, שגם בראש-השנה אינו משחק...), אך לפועל לא הסכים בשעת מעשה להניח התפילין²¹⁵ (וגם ביקש מהאברך שלא יספר ל"מנהל" שלו ע"ד פגישתם), וכך נפרד ממנו האברך, בהשאירו את התפילין על שולחנו, מתוך ידיעה ש"לא ידח ממנו נדח"²¹⁶, וסוכ"ס יזכה להניחן, וכך יתוסף עוד יהודי שמניח תפילין! —

ועד"ז בנוגע למס"נ של האמא:

כאשר חבריו של הילד באים אליו כדי לערוך יחד "שיעורי בית" בלימודי קודש, ואח"כ מספרים להוריהם שזהו בית שאין בו "האָליוואוד קיטשען" (מטבח מודרני)²¹⁷ — יכולה האמא לחשוב: היתכן בזיון כזה?!... ובגלל זה תדרוש מהבעל להשקיע את עצמו יותר בעסק בפרנסה, ולהרויח יותר, ובינתיים ילוה כסף תמורת תשלום ריבית, כדי שגם היא תוכל לרכוש "האָליוואוד קיטשען".

ואעפ"כ, יש לה מס"נ לוותר על זה, ובמקום זה מנצלים את הכסף עבור חינוך יהודי, וכל עניני תומ"צ, שיהיו באופן ד"כל חלב להי"²¹⁸, שבשביל זה יכולים לנצל כל דולר מיותר שיש בניו-יורק!...

ובכחו של כל אחד ואחת מההורים להתחיל להתנהג באופן שיהי' דוגמא חי' לילד — שבמקום לרוץ לחבריו ולבקש מהם לשחק בכדור,

216) ע"פ שמואל-ב יד, יד. וראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד סה"ג. תניא ספל"ט.

217) ראה גם שיחת יום שמחת תשכ"ב סמ"א (תו"מ חל"ב ע' 155 ואילך).

218) ויקרא ג, טו. וראה רמב"ם הלי' איסורי מזבח בסופן.

214) כ"ק אדמו"ר שליט"א הזכיר את שמו: סענדי קאופעקס.

215) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפטיר בבת-שחוק: באותו יום הפטיד השחקן היהודי במשחק, אבל בסופו של דבר ניצח במשחק.

יציע להם ללמוד ביחד את המשך פסוקי החומש שעדיין לא למדו אצל המלמד... ותהי' לו מס"נ לוותר על כל עניניו ("אזועק ווארפן אַלץ"), וללמוד בתורה אודות מאורעות שאירעו במדבר עם אנשים זקנים שמעולם לא קראו עיתונים...

וע"י הנהגה זו יזכו ההורים לרוב נחת מילדיהם, נחת רוחני וגשמי, ויגדל דור ש"כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'"²¹⁹.

* * *

לח. כאן המקום והזמן — "דבר בעתו מה טוב"²²⁰ — להזכיר ע"ד "קרן השנה", לכל-הפחות נקודת הדבר²²¹:

נתינת צדקה הו"ע המוכרח בכל יום, ובפרט לפני התפלה, שצריך ליתן צדקה לפני כל תפלה²²². אך לפעמים אין הזדמנות לזה, ומה גם שמפני רוב הטרדות וצוק העתים יכולים לשכוח על זה.

והעצה לזה — ליתן לכתחילה לקופה שיש לה גבאי נאמן שיתן פרוטה לצדקה בכל יום מכספו של כאו"א שהשתתף בנתינה לקופה זו. וע"ד שמצינו בנוגע לקרבן התמיד שמקריבים בכל יום עבור כאו"א מבנ"י בכל מרחבי תבל, שיש לו חלק בזה, עי"ז שנותן מחצית השקל לקופה הכללית שממנה לוקחים קרבנות הציבור²²³.

ובנוגע לכמות הנתינה — הרי מובן ש"אחד המרבה ואחד הממעט כו"²²⁴ אמרו רז"ל רק בנוגע לעצמו, אבל בנוגע להנצרך, כשמקבל מעט — חסר לו, ובמילא אין זה מגיע למעלת הנתינה באופן של ריבוי.

וכבר אמרה התורה "מלוה ה' חונן דל"²²⁵, ו"עשר בשביל שתתעשר"²²⁶, ומזה מובן, שככל שיגדל ה"מעשר" תגדל יותר ברכתו של הקב"ה שיהי' אצלו ענין העשירות בערך למעמדו ומצבו עתה, והיינו, שגם כאשר חושב שהוא כבר עשיר, אין זה מגיע לעשירות שתהי' אצלו ע"י נתינת הצדקה.

טושו"ע יו"ד סרמ"ט סי"ד.
 (223) ראה רמב"ם ריש הל' שקלים, ושם רפ"ד.
 (224) מנחות בסופה.
 (225) משלי יט, יז.
 (226) תענית ט, רע"א. וש"נ.

(219) ישעי' סא, ט.
 (220) משלי טו, כג.
 (221) ראה גם שיחת יום שמח"ת דאשתקד ס"ג ואילך (תו"מ חמ"א ע' 157 ואילך). וש"נ.
 (222) ב"ב יו"ד, סע"א. רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"טו. טושו"ע ואדה"ז או"ח סוסצ"ב.

ועל זה אומר הקב"ה: "ובחנוני נא בזאת גו"²²⁷, והיינו, שהקב"ה מבקש שיבחנו אותו, ובודאי יעמוד בנסיון... להמשיך ברכתו כמה פעמים ככה, שתהי' שנה מבורכת בעשירות, ובאופן שינצלו את העשירות עבור דברים בריאים ושמחים.

וכל מי שירצה, יוכל לצרף עם נתינת הצדקה — בפתקא בפ"ע — שמו ושמות בני ביתו, כדי להזכירם על הציון להתברך בכל המצטרך להם, ובלשון הכתוב בברכת יוסף (שמו הראשון של בעל הציון): "ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים וגו"²²⁸, ככל פרטי הענינים שנתבארו בזה בפירוש רש"י ובמדרשי חז"ל, ועד לענינים פשוטים בצרכי האדם ובני ביתו.

* * *

לט. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון "הבינוני", באמרו, ש"כ"ק מו"ח אדמו"ר הי' מחבב ניגון זה²²⁹, ואח"כ אמר:]
בהמשך להניגון שחיבב כ"ק מו"ח אדמו"ר, יש להזכיר גם אודות תקנתו ע"ד לימוד שיעורי חת"ת²³⁰:

ח' — חומש, ללמוד בכל יום פרשה חומש עם פירוש רש"י, ביום ראשון — מהתחלת הפרשה עד שני, וכן הלאה, עד ליום השבת — משביעי עד סוף הפרשה; ת' (הא') — תהלים, לומר שיעור תהלים כפי שנחלק לימי החודש; ות' (הב') — תניא, ללמוד שיעור בתניא כפי שנחלק לימי השנה, חלוקה מיוחדת לשנה פשוטה וחלוקה מיוחדת לשנה מעוברת.

— וכאן המקום להזכיר גם את ענינה המיוחד של שנת ה'תשכ"ו (שעומדים עתה בראשיתה — בחודש תשרי, אותיות רשית²³¹, שהוא חודש כללי בנוגע לכל הענינים²³²): "שנת השבע שנת השמיטה"²³³, "שבת להוי"²³⁴, אשר, אם בכל שנה צריכה להיות העבודה באופן ש"בכל דרכיך דעהו"¹⁸³ — בשנה שהתורה אומרת שהיא "שבת להוי", הרי זה צ"ל ביתר שאת.

(227) מלאכי ג, יו"ד. וראה תענית שם. (תו"מ שם ע' 136). וש"נ.
רמ"א יו"ד שם סוסרמ"ז.
(228) ברכה לג, יד. וראה גם שיחת יום שמחת הני"ל סיו"ט.
(229) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 212.
(230) ראה גם יום שמחת הני"ל סכ"ח.
(231) בעה"ט עקב יא, יב.
(232) ראה שיחת יום שמחת הני"ל סיו"ט.
(233) לשון הכתוב — ראה טו, ט.
(234) בהר כה, ביד.

וכבר הבטיח הקב"ה "וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים"²³⁵, "למקצת הששית מניסן ועד ר"ה ולשביעית ולשמינית כו"²³⁶, שזוהי ברכה שלמעלה מדרך הטבע, והיינו, שכבר בשנה הששית נותן ה' את ברכתו, כיון שסומך על חזקת כשרות של בני"י²³⁷ שמחליטים לשמור שביעית כדבעי.

וע"י ההחלטה הטובה על זה ביו"ט נמשכת ברכתו של הקב"ה — "וצויתי את ברכתי גו" — באופן שהקב"ה נותן לבני"י גשמיות, ובני"י מראים שהם יכולים לעשות ועושים מזה — רוחניות²³⁸. — והרי ידוע פתגם הצ"צ²³⁹ שאמירת תהלים היא כלי לענין הברכה, "כוס ישועות אשא"²⁴⁰,

ובצירוף חומש ותניא — הנה "ויהי חתת אלקים גו' ולא רדפו אחרי בני יעקב"²⁴¹, כך, ש"יעקב הלך לדרכו"⁸⁸ למלאות שליחותו של הקב"ה באין מפריע, ואדרבה, שמסייעים לו, וכמ"ש⁹⁷ "הללו את ה' כל גוים גו", ועד שפועלים ההמשכה ד"ואמת הוי' לעולם הללו"⁹⁷ (וכמשנת"ל במאמר²⁴²).

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ואח"כ ניגון אדמו"ר מהר"ש].

* * *

מ. בנוגע לענין השמחה שלוקחים משמחת-תורה על כל השנה כולה — הנה מלבד זאת שכללות עבודת ה' צריכה להיות מתוך שמחה וטוב לבב, הרי יש מעלה מיוחדת בענין השמחה — ששמחה פורצת גדר²⁴³, ובמילא מתבטלים כל המניעות והעיכובים, הגדרות והגבלות, כך, שהעבודה יכולה להיות באופן של מרחב.

ומובן, שמי שיש לו השפעה על חוג גדול יותר, נוגע יותר שעבודתו תהי' מתוך שמחה, ומתוך שמחה יתירה.

ולכן, יש לברכו שתומשך שמחה בכל עניינו, וינצל זאת לפעולות של הפצת תורת אמת שניתנה מאלקי אמת, ותורת חיים, נגלה דתורה

(235) שם, כא.	(240) תהלים קטז, יג.
(236) פרש"י עה"פ.	(241) וישלח לה, ה.
(237) ראה רמב"ם ה' קידוה"ח פ"ב	(242) ד"ה הללו את הוי' פ"ב (לעיל ע' 106).
ה"ב.	
(238) ראה תו"מ חל"ט ע' 76. וש"נ.	(243) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
(239) ראה שיחת יום שמחת תשי"ד בסופה ועוד.	
(תו"מ ח"י ע' 101). וש"נ.	

ופנימיות התורה, ומצוותי' עליהם נאמר¹⁹³ "וחי בהם", ולא יתחשב כלל עם מניעות ועיכובים, וכידוע בענין הנסיונות²⁴⁴, שכאשר לא מתחשבים עם המניעות והעיכובים, אזי רואים גם בעיני בשר שלא היו אלא דמיון בעלמא.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

יתן השי"ת לשניאור זלמן בן שרה²⁴⁵ את הכח להתגבר על כל המניעות, וימשיך ויוסיף כהנה וכהנה בעבודתו לטובת החזקת היהדות והפצת התומ"צ והפצת החסידות, ויעשה זאת מתוך בריאות נכונה, ומתוך שמחה וטוב לבב, לאורך ימים ושנים טובות.

* * *

מא. ישנו עוד ענין — שתורת החסידות תובעת שלא לצאת י"ח בהתעסקות עם הזולת, אלא צריכה להיות גם עבודת ויגיעת עצמו... ובנוגע לעניננו — צו השעה על כאו"א מהנמצאים כאן²⁴⁶ להוסיף בלימוד התורה וקיום מצוותי'.

ובפרטיות יותר — שלכל אחד ואחד, בעל נגלה, בעל חסידות או מקובל, וגם מארי עובדין טבין, תהי' קביעות בנפש²⁴⁷ לעסוק בלימוד התורה, במקרא במשנה בגמרא ובמדרשים, וגם בקבלה וחסידות — כפי שרואים בתורתם של רבותינו נשיאינו [שבהם הכניסו את כל עצמותם, כמו הקב"ה — "צדיקים דומין לבוראם"²⁴⁸ — שהכניס את עצמותו בתורה, כמאמר²⁴⁹ "אנא נפשי כתבית יהבית"], שיש בה הן מקרא הן משנה הן גמרא והן מדרשי חז"ל, וגם קבלה וחסידות.

ואין לדאוג מנין יהי' לו זמן לזה — שהרי "אמרי אינשי רווחא לבסימא שכיח" (המעיים מתרווחין לפנות מקום לדבר המתוק)²⁵⁰, ואם הדברים אמורים בענינים גשמיים — בענינים רוחניים עאכו"כ, כך, שכאשר ירצה, יוכל להיות במעמד ומצב שיהי' "שכיח" ורגיל לעסוק בתורה בכל יום, בכל עת ובכל שעה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר האמצעי].

* * *

(244) ראה תו"מ סה"מ תמוז ע' נ ואילך.
 (245) רובשוב (שזר). וראה גם תו"מ חל"ז וש"נ.
 (246) ראה הבהרה בזה במענה משלהי תשרי שנה זו — אג"ק חכ"ד ס"ע ז ואילך.
 (247) ראה לקו"ש ח"ז ע' 351. וש"נ.
 (248) ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.
 (249) שבת קה, א (לגירסת הע"י).
 (250) עירובין פב, ב (ובפרש"י).

מב. מן הראוי הי' לערוך עתה סיום על ה"לקוטי-תורה", אבל מפני קוצר הזמן, כיון שצריך להתפלל תפלת ערבית, יערך הסיום על הלקו"ת בתוך ג' ימים — בשבת בראשית הבעל"ט.

וקודם הסיום ברצוני להזכיר דבר בעתו — ע"ד ה"כינוס תורה" שייערך מחר אחר הצהריים, בשעה טובה ומוצלחת.

וההשתתפות שלי בהכינוס — בהמדובר לעיל אודות הענין דשבירת הלוחות ע"י משה (סי"ח), והביאור בדברי רבינו הזקן בשו"ע בענין הסוכה העשוי' לצל (סכ"ה).

ויה"ר שה"כינוס תורה" יהי' באופן של כינוסן של צדיקים ש"הנאה להן והנאה לעולם"²⁵¹: טוב להם — לבני, בכל הקשור עם עניני תומ"צ, שעז"נ²⁵² "החודש הזה לכם", והנאה לעולם — "נחלת גוים"¹⁷², שיהי' ניכר בכל העולם כולו ש"הנה טוב מאד"¹⁷⁸.

ולהעיר, שכבר הגיע הזמן לכך שכל הענינים המדוברים ב"כינוסי-תורה" יודפסו ויתפרסמו לתועלת הרבים²⁵³, ומתוך שמחה וטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן החלה והיין מ"סעודה של מצוה" בתור השתתפות בכינוס תורה.

צוה לנגן ניגון הכנה. ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הרביעית — פ"א). ואח"כ צוה לנגן הניגון "האָפּ קאַזאַק", באמרו, שיש רשימה שבה נזכר ע"ד ניגון זה במוצאי שמח"ת²⁵⁴, ומסתמא היא רשימה נכונה, ובכל אופן הרי זה דבר נכון.

לאחרי ברכת המזון, תפלת ערבית והבדלה — נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' לכל הנאספים מ"כוס של ברכה".

[ואח"כ אמר:]

כיון שעתה מתחיל הענין ד"ויעקב הלך לדרכו"⁸⁸, הנה יה"ר ש"בשמחה תצאו ובשלוש תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניכם ונה וכל עצי השדה ימחאו כף"²⁵⁵.

(254) ראה סה"ש תש"ד ריש ע' 116.

שיחת שמח"ת פר"ת (סה"ש תורת שלום ע')

(236). וראה גם תו"מ חל"ג ע' 367.

(255) ישע"י נה, יב.

(251) סנהדרין עא, סע"ב.

(252) בא יב, ב.

(253) ראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ג

(תו"מ חל"ה ע' 193).